

Voorwoord

Ieder kind heeft recht op een zorgeloze jeugd. Helaas groeien niet alle kinderen op onder ideale omstandigheden:

oorlogssituaties, armoede, kinderarbeid, mishandeling en seksueel geweld bedreigen kinderen overal ter wereld.

Ook commerciële seksuele uitbuiting van kinderen is een fenomeen dat overal in de wereld voorkomt. Ondanks het feit dat (commerciële) seksuele uitbuiting van kinderen veelvuldig voorkomt en de gevolgen ervan bewezen zijn, staat pas sinds enkele jaren de aanpak van dit probleem op de internationale politieke agenda. Sindsdien hebben overheden, NGO's en het bedrijfsleven samenwerking op gang gebracht om seksuele uitbuiting van kinderen tegen te gaan. Op papier ziet dit er mooi uit. De dagelijkse praktijk is echter weerbarstiger. Er moet nog veel gebeuren willen kinderen hun recht op

bescherming tegen seksuele uitbuiting kunnen uitoefenen.

Tijdens het Tweede Wereldcongres tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen (Yokohama, 2001) bleek dat de bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen meer dan ooit in de belangstelling staat. Het beschermen van kinderen tegen seksuele uitbuiting is geen gemakkelijke opgave. Commerciële seksuele uitbuiting is een complex probleem met verschillende oorzaken die al dan niet met elkaar samenhangen. Daarnaast spelen emoties en intense verantwoordiging over hoe het mogelijk is dat mensen kinderen seksueel misbruiken vaak op. Dit komt de duidelijkheid in de discussie niet altijd ten goede. Bij de zoektocht naar effectieve manieren om seksuele uitbuiting van kinderen te bestrijden, is het nodig te beginnen met een beschrijving van waar het om gaat. Wat verstaan we onder seksuele uitbuiting van kinderen, waar komt het voor en in welke mate, waarom worden kinderen seksueel uitgebuit en wie zijn de daders? Deze brochure beoogt deze vragen te beantwoorden en inzicht te verschaffen in de complexe problematiek van seksuele uitbuiting van kinderen. Daarnaast geven we in deze brochure ook een beeld van wat er kan en moet gebeuren om kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuitingen en wie hiervoor de verantwoordelijkheid draagt, zowel in Nederland als op internationaal niveau. Bovendien wil ECPAT-NL mensen die op welke manier dan ook met het onderwerp te maken hebben, mogelijkheden aanreiken om zelf iets te ondernemen.

ECPAT

ECPAT is een internationale organisatie die zich inzet voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting. ECPAT staat voor End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes. ECPAT is in 1990 in Bangkok opgericht en heeft zich inmiddels uitgebreid tot een wereldwijde beweging van NGO's (niet-gouvernementele organisaties) in 60 landen, waaronder Nederland. ECPAT-NL is sinds 1995 actief en is een coalitie van Stichting Kinderpostzegels Nederland, Defence for Children, Kerk in Actie/Kinderen in de Knel, Mensen in Nood/Cordaid en Stichting Retour. ECPAT-NL houdt zich bezig met voorlichting en bewustwording over seksuele uitbuiting van kinderen bij het algemeen publiek, de overheid en het bedrijfsleven (met name de reisindustrie en internet service providers). Daarnaast maakt ECPAT-NL zich sterk voor goede wetgeving en wetshandhaving en adequate hulpverlening. Ook steunen ECPAT-NL partners opvang- en preventie projecten in ontwikkelingslanden.

1 Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen

De definitie van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen komt voort uit de verklaring van het Eerste Wereldcongres (1996, Stockholm, zie paragraaf 1.4) tegen commerciële seksuele exploitatie van kinderen en luidt als volgt:

"Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen is een fundamentele schending van de rechten van het kind. Het omvat seksueel misbruik door een volwassene in ruil voor geld of goederen voor het kind of een derde persoon of personen. Het kind wordt behandeld als een seksueel en een commercieel object. Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen bevat een vorm van dwang en geweld tegen kinderen. Het is een vorm van gedwongen arbeid en een hedendaagse vorm van slavernij."

Conform het VN Verdrag inzake de rechten van het kind (zie paragraaf 1.3), zijn kinderen personen jonger dan 18 jaar. De Internationale Labour Organisatie (ILO) beschouwt commerciële seksuele uitbuiting van kinderen als een van de zwaarste vormen van kinderarbeid onder de ILO Conventie 182.

Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen bestaat uit praktijken die vernederend en vaak levensbedreigend zijn voor een kind. Er zijn drie vormen van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen: kinderprostitutie, kinderporno en kinderhandel met seksuele doeleinden. Deze verschillende uitingen van seksuele uitbuiting van kinderen hangen onderling

nauw met elkaar samen. Kinderhandel speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol in het leveren van kinderen voor het vervaardigen van kinderporno en voor de prostitutie. Kinderprostitutie, kinderporno en kinderhandel kunnen daarom nooit los van elkaar gezien worden. De seksindustrie speelt een belangrijke rol in dit alles. Het is een keiharde commerciële sector waarin leveranciers, producten en diensten (waaronder kinderporno en kinderprostituees) en distributiekanaal (waaronder internet) een belangrijke plaats innemen. De verschillende vormen van seksuele uitbuiting van kinderen komen hierna aan de orde.

1.1 Vormen van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen

Kinderprostitutie

"Kinderprostitutie is het gebruik van een minderjarige voor seksuele activiteiten in ruil voor geld of elke andere vorm van vergoeding." ¹

Bij prostitutie zijn verschillende partijen betrokken: een prostituee, een klant en meestal een pooier of bordeelhouder die als tussenpersoon fungeert.

Seksuele diensten kunnen uit allerlei handelingen bestaan. Om van seksueel misbruik van minderjarigen te spreken hoeft, ook juridisch gezien, niet altijd sprake te zijn van seksueel contact met een minderjarige. Dit betekent dat niet alleen mensen die daadwerkelijk seks bedrijven met minderjarigen, maar ook degenen die

bijvoorbeeld naar een striptease kijken of zich overgeven aan seksmassages door minderjarigen, zich schuldig maken aan kinderprostitutie als in ruil hiervoor betaald wordt. Onder betaling wordt ook meer verstaan dan alleen het bieden van geld. Volgens het Nederlands Strafrecht maakt men in een ruilrelatie gebruik of misbruik van: *giften of beloften van geld en goed, en/of uit feitelijke verhoudingen voortvloeiende macht of misleiding, zoals in relaties met familieleden, onderwijzers en trainers en hulpverleners*. Ook bij het drinken van een biertje in een uitgaansgelegenheid waar minderjarige prostituties zich aanbieden of waar een kind naakt staat te dansen is er sprake van een ruilrelatie voor seksuele diensten. Het geld dat daar uitgegeven wordt aan entree en consumpties komt rechtstreeks in de zakken van de sekshandelaren terecht en draagt op deze manier bij aan de instandhouding van de seksindustrie en seksuele exploitatie van kinderen.

De meeste kinderprostituees zijn volledig geïntegreerd in de gewone seksindustrie en werken voornamelijk in het goedkope gedeelte van de "prostitutiemarkt", waar de omstandigheden het slechtst zijn en de doorloop van klanten het grootst is. De markt voor kinderprostitutie is erg divers. Meestal is er sprake van een lokale vraag naar kinderprostituees, maar omdat het bijna overal verboden is, zijn er ook mensen die ver van huis gaan om in anonimiteit kinderen te misbruiken. We besteden aan deze laatste groep mensen extra aandacht, omdat veel van hen uit welvarende landen komen zoals Nederland.

Kinderprostitutie in relatie tot reizen
 "Kindersekstoerisme is seksuele uitbuiting van kinderen door personen die uit hun eigen land reizen naar een ander, vaak

minder ontwikkeld land om zich daar in te laten met seksuele activiteiten met kinderen." ²

Hoewel kindersekstoerisme inmiddels een ingeburgerde term is, is het beter om te spreken over kinderprostitutie in relatie tot reizen. Anders zou het beeld kunnen ontstaan dat reisorganisaties naast avontuurlijke reizen, strandvakanties en cultuurreizen ook reizen aanbieden die seks met kinderen tot doel hebben. Dat is niet zo; toerisme is niet de oorzaak voor het bestaan van seksuele uitbuiting van kinderen. Wel bestaat er een indirecte relatie tussen de reisindustrie en de seksindustrie. Kindersekstoeristen maken namelijk gebruik van de faciliteiten die door de reisindustrie worden aangeboden, zoals vervoer, accommodatie en bars en nachtclubs.

De afgelopen tientallen jaren heeft de toerisme-industrie een enorme groei doorgemaakt. Door verbetering van de infrastructuur is reizen steeds gemakkelijker en goedkoper geworden. Daardoor is niet alleen het aantal toeristen toegenomen, maar ook het aantal toeristen dat op bestemming (betaalde) seks bedrijft. Het grootste deel van de reizigers is niet bewust op zoek naar seks met een minderjarige. Maar een groot aantal reizigers stimuleert door haar activiteiten de seksindustrie, door bijvoorbeeld een redlight district (rosse buurt) te bezoeken. Vooral in die bestemmingen waar seks op grote schaal wordt aangeboden stijgt de

© Roel Burgler

vraag naar prostituees. Dit leidt in veel gevallen tot een toename van het aantal kinderprostituees. Dientengevolge is het aantal toeristen dat zich inlaat met kinderprostitutie de afgelopen jaren ook toegenomen.

Kinderporno

"Kinderporno is elke afbeelding van een kind dat betrokken is bij echte dan wel gesimuleerde seksuele activiteiten of het afbeelden van seksuele lichaamsdelen van een kind voor hoofdzakelijk seksuele doeleinden." ³

Afbeeldingen kunnen foto's, negatieven, tijdschriften, boeken, films, videotapes en computer diskettes zijn.

In het algemeen zijn er twee categorieën van kinderporno te onderscheiden. Soft porno betreft naakte en verleidelijke beelden van kinderen en is niet seksueel expliciet. Harde porno heeft betrekking op beelden van kinderen die betrokken zijn bij expliciete seksuele activiteiten.

Bij kinderpornografie is een drietal categorieën misbruikers betrokken: degenen die het produceren, zij die het verspreiden en zij die het gebruiken c.q. bezitten. Kinderpornografie kan zowel gemaakt worden voor eigen gebruik, ruilhandel of voor commerciële doeleinden. Vaak wordt zogenaamde 'amateur kinderporno' geproduceerd door misbruikers die hun seksuele contacten met kinderen op video of foto vastleggen. Kinderporno wordt meestal gebruikt als een hulpmiddel om seksueel opgewonden te raken en voor (zelf)bevrediging. Het wordt echter ook voor andere doeleinden gebruikt, zoals het verleiden van kinderen, het wegnemen van remmingen bij misbruikers en kinderen en om kinderen te laten wennen aan seksuele handelingen met volwassenen. Tevens wordt kinderporno gebruikt door misbruikers om te worden toegelaten tot pedofielenetwerken.

De introductie van nieuwe technologieën heeft de aard van pornografie doen veranderen. Zo hebben digitale camera's en videorecorders de (re)productie van kinderporno vergemakkelijkt en goedkoper gemaakt. Tevens wordt het risico van opsporing verkleind omdat er geen derde partij nodig is voor het ontwikkelen van de beelden, wat voorheen bij de ontwikkeling van dia's en foto's vaak wel noodzakelijk was. Daarnaast is de reproductie verbeterd: digitale beelden verouderen niet en behouden hun kwaliteit bij het kopiëren.

Kinderporno wordt op verschillende manieren verspreid. Door het internet is de verspreiding van pornografische beelden sneller, makkelijker en goedkoper geworden. Bovendien worden de beelden op een relatief anonieme manier toegankelijk gemaakt. Omdat het internet nationale grenzen en wetten overschrijdt, is de oorsprong van de beelden vaak moeilijk te achterhalen. Dit bemoeilijkt de opsporing van daders.

Daarnaast bieden bepaalde software programma's nieuwe mogelijkheden om kinderporno te maken. Deze nieuwe technieken maken het door middel van manipulatie mogelijk om niet pornografische beelden van echte kinderen pornografisch te laten lijken en om pornografische beelden te vervaardigen van virtuele kinderen. Dit wordt virtuele kinderporno genoemd.

Internet maakt het kindermisbruikers en makers van kinderporno ook mogelijk om via chatboxen contact te leggen met kinderen door zich bijvoorbeeld voor te doen als een leeftijdsgenoot.

Kinderhandel

"Mensenhandel betreft alle acties met betrekking tot het rekruteren of transporteren van mensen binnen (bijvoorbeeld van het platteland naar de stad) of buiten

bepaalde landsgrenzen, waar dwang, manipulatie en misleiding, schuldbinding of fraude mee gemoeid is, met als doel mensen in een situatie van seksuele uitbuiting te plaatsen, zoals gedwongen prostitutie, pornografie en gedwongen huwelijken." ⁴

Waar over mensenhandel gesproken wordt, wordt ook kinderhandel bedoeld. Handel in kinderen vindt zowel op kleine schaal als op grootschalige, georganiseerde wijze plaats en is zeer winstgevend. Meestal worden kinderen geronseld onder valse voorwendselen en beloven handelaren werk voor hen in een restaurant te vinden of een huwelijk te arrangeren. Voor de 'bemiddeling' laten zij de kinderen of hun families contracten tekenen. Vaak is hiermee een grote som geld gemoeid die de handelaren teruggeven van de ouders of het kind zelf. Ook als het kind vlucht, eisen de handelaren terugbetaling van de schuld. Hierdoor zijn de kinderen aan de handelaar overgeleverd. Manipulatie, lichamenlijk en seksueel geweld worden ingezet om deze kinderen uiteindelijk tot prostitutie te dwingen.

Andere kinderen verlaten hun land vrijwillig in de hoop op een beter leven, maar eindigen in levensbedreigende situaties van seksuele uitbuiting. Ook komt het voor dat ouders of familie een kind verkopen aan handelaren of ronselaars als gevolg van zware schulden die ze hebben opgebouwd, uit armoede of vanwege een verslaving. Of ouders lenen hun kind uit voor seksuele contacten met derden tegen betaling. De kinderen die verhandeld zijn komen terecht in een voor hen vreemde omgeving. Vaak is dit een ander land waar een vreemde taal wordt gesproken, waardoor ze volledig afhankelijk zijn van de handelaars en hun medeplichtigen. Daarnaast bezitten verhandelde kinderen geen of een vals identiteitsbewijs, wat hen

extra kwetsbaar maakt. Handelaren maken misbruik van deze kwetsbaarheid van kinderen die in een situatie verkeren waarin ze geen andere keus (denken te) hebben dan in te gaan op de voorstellen van de handelaar.

De handel in kinderen voor seksuele doeleinden is de laatste jaren vergemakkelijkt door het vervagen van landsgrenzen en door het gebruik van nieuwe communicatie technologieën (zoals mobiele telefoons en het internet).

1.2 Gevolgen van seksuele uitbuiting

Seksuele uitbuiting heeft vele negatieve gevolgen voor een kind, maar ook voor een gemeenschap en zelfs voor de maatschappij. Naast directe gevolgen zijn er ook lange termijn gevolgen.

Het meest directe gevaar waar uitgebuite kinderen mee te maken krijgen is lichamenlijk geweld toegebracht door uitbuiters. Dit lichamenlijk geweld wordt voornamelijk gebruikt als dwangmiddel om kinderen te kunnen misbruiken. Ook zijn kinderen vanwege hun vaak nog niet volgroeide lichaam extra kwetsbaar voor seksuele overdraagbare aandoeningen (SOA's) en HIV-besmetting. Uitgebuite kinderen zijn vaak niet in de positie om te onderhandelen over condoomgebruik en vaak ontbreekt het hen aan kennis over veilig vrijen, HIV en andere SOA's. Kinderen krijgen te maken met lichamenlijke klachten als buikpijn, misselijkheid en hoofdpijn. Deze klachten kunnen zowel veroorzaakt worden door de stress, maar ook door het seksueel en lichamenlijk geweld waaraan ze blootstaan.

De lange termijn gevolgen zijn veelal psychisch van aard. Psychologische

effecten van het misbruik zijn minder zichtbaar, maar daarom niet minder pijnlijk. Gevoelens van schaamte, schuld en een negatief zelfbeeld komen veel voor. Veel slachtoffers kampen met nachtmerries, slapeloosheid, gevoelens van hopeloosheid, depressies en suïcidale neigingen. Verslaving aan drank, drugs of eten zijn pogingen van kinderen om de omstandigheden waarin ze leven het hoofd te kunnen bieden en om gevoelens te verdoven. Dit verergert uiteindelijk de situatie. Ook hebben seksueel uitgebuite kinderen vaak geen onderwijs genoten, waardoor ze moeilijk uit de seksindustrie kunnen stappen om aan de reguliere arbeidsmarkt deel te nemen. Bovendien kunnen ze vaak niet terug naar hun familie wanneer bekend is dat ze als prostituee hebben gewerkt. Hierdoor hebben kinderen geen sociaal vangnet en bestaat het risico dat ze opnieuw in de seksindustrie terechtkomen.

1.3 VN Verdrag inzake Rechten van het Kind

Kinderen hebben recht op bescherming van hun lichamelijke en geestelijke integriteit. Seksueel geweld tegen en misbruik van kinderen vormen een ernstige schending van de rechten van het kind. Het uitgangspunt van de bestrijding van seksuele uitbuiting is dan ook het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind uit 1989, dat op 8 maart 1995 door Nederland geratificeerd werd. Het Verdrag - bijna alle landen (191) zijn inmiddels toegetreden, met uitzondering van Somalië en de Verenigde Staten - stelt dat de rechten van kinderen zonder onderscheid of discriminatie moeten worden gegarandeerd en dat de nationale wetgeving daartoe moet worden aangepast.

In dit Verdrag is onder meer vastgelegd, dat kinderen recht hebben op:

- leven en ontwikkeling,

© Frans de Man

- leven in familieverband,
- bescherming tegen kinderhandel,
- ouders, die verantwoordelijk zijn voor hun opvoeding,
- bescherming tegen kindermishandeling,
- bescherming tegen kinderarbeid,
- bescherming tegen seksuele exploitatie,
- bescherming tegen ontvoering of de verkoop van kinderen,
- bescherming tegen andere vormen van economische exploitatie.

1.4 Wereldcongres tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen

In Augustus 1996 vond in Stockholm het Eerste Wereldcongres tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen plaats. Het initiatief tot dit congres kwam voort uit een internationale ECPAT bijeenkomst in Bangkok in juni 1994. Alle destijds bestaande ECPAT organisaties waren het erover eens dat een internationale aanpak de enige manier is om commerciële seksuele uitbuiting van kinderen te

bestrijden. Het congres werd mede georganiseerd door de Zweedse overheid, Unicef, ECPAT en de NGO groep voor de Rechten van het Kind.

De 122 aanwezige overheden hebben op dit congres unaniem een verklaring aangenomen, die alle regeringen vraagt in samenwerking met nationale en internationale organisaties en de wereldbevolking, prioriteit te geven aan de strijd tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Tevens is een Internationaal Actieplan opgesteld, waarin elk land zich verplicht tot het opstellen van een eigen Nationaal Actieplan met daarin maatregelen die kinderen beschermen tegen seksuele uitbuiting.

Tijdens het Tweede Wereldcongres in 2001 in Yokohama blijken 34 landen een Nationaal Actieplan opgesteld te hebben (waaronder Nederland) en zijn 23 landen bezig met het ontwikkelen van een Nationaal Actieplan.

Het congres overtrof de verwachtingen van de organisatoren Unicef, ECPAT, de NGO groep en de Japanse overheid, met een totaal van 3045 deelnemers, waaronder 100 jongeren en 134 regeringsdelegaties. Het Yokohama Global Commitment, opgesteld tijdens dit congres, bevestigt en versterkt de beloften gedaan in Stockholm in 1996. Het verwijst naar de resultaten van zes regionale voorbereidende bijeenkomsten, waarin prioriteiten per regio gedefinieerd zijn en plannen per regio zijn opgesteld. Veel geld en politieke wil is nodig om te kunnen slagen in het streven kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting.

Voetnoten

- 1 Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- 2 ECPAT International.
- 3 Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- 4 ECPAT International.

2 Oorzaken en daders

Seksuele uitbuiting van kinderen is een ernstige schending van de rechten van het kind. We kunnen het er snel over eens zijn dat seksueel misbruik en exploitatie van kinderen een afkeurenswaardig fenomeen is. Waarom bestaat het dan? Hoe komt het dat kinderen in een uitbuitingssituatie terecht komen? Waarom maken mensen misbruik van kinderen? Wie zijn de daders en wat zijn de motieven achter het misbruik?

2.1 Oorzaken

Er is niet één oorzaak aan te wijzen voor het bestaan van seksuele uitbuiting van kinderen. Verschillende factoren dragen bij aan het ontstaan en het in stand houden ervan. Deze factoren hebben betrekking op zowel de vraag- als de aanbodzijde. Sommige factoren zijn universeel, andere factoren zijn ingebed in de historische en sociaal-culturele context van een land of streek. Als een minderjarige in de prostitutie terecht komt, is dat zelden uit vrije keuze. Bijna altijd spelen sociaal-economische omstandigheden, gezinsomstandigheden of persoonlijke omstandigheden een rol, waardoor het kind geen andere uitweg ziet dan het werken in de prostitutie. Kinderen zijn vaak afhankelijk van volwassenen. Zij kennen veelal hun rechten niet en bovendien is het moeilijk voor kinderen om voor hun rechten op te komen. Zij zijn daardoor makkelijk te bedreigen en te manipuleren. Dit maakt kinderen extra kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. Terwijl de kinderen zich meestal aanbieden omdat zij menen geen alternatieven te hebben, handelen de uitbuiters uit economische en winstgevende motieven. De seksindustrie gebruikt kinderen omdat zij goedkoop zijn en makkelijk te manipuleren.

Armoede

Armoede wordt vaak gezien als een van de belangrijkste oorzaken voor het feit dat kinderen seksueel uitgebuit (kunnen) worden. Mede door een uitzichtloze situatie kunnen kinderen het idee hebben dat er geen andere mogelijkheid is dan prostitutie om in hun bestaan te voorzien. Vaak zijn deze kinderen dakloos en/of drugsverslaafd, hebben ze geen familie of voelen ze zich juist zo verantwoordelijk voor hun familie dat ze elke gelegenheid aangrijpen om geld voor hen te verdienen. Kinderen uit arme gezinnen kunnen ook tegen hun wil of onwetend verkocht worden door familie of vreemden aan pooiers en bordeeeigenaars, om het achterblijvende gezin te verzekeren van een inkomen.

Hoewel armoede vaak een katalysator is voor het bestaan van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, is het niet de enige of de belangrijkste oorzaak. De meeste kinderen van arme gezinnen komen niet terecht in de seksindustrie, terwijl er ook veel kinderen zijn die geen armoede kennen en toch met seksuele uitbuiting te maken hebben. Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen vindt zowel plaats in ontwikkelingslanden als in ontwikkelde landen. Naast armoede zijn er dus andere factoren die ten grondslag liggen aan deze problematiek.

Psychologische factoren

Kinderen die in een seksuele uitbuitingssituatie terecht komen zijn vaak emotioneel verwaarloosd en hebben te maken gehad met mishandeling of seksueel misbruik tijdens hun kinderjaren. Hierdoor hebben zij een negatief zelfbeeld wat de kans vergroot dat ze (opnieuw) in een soort gelijke misbruiksituatie terecht komen, bijvoorbeeld in de gedwongen prostitutie.

Sociaal-economische factoren

Als gevolg van armoede migreren veel mensen van het platteland naar de stad, op zoek naar betere economische omstandigheden. De omstandigheden zijn daar echter vaak nauwelijks beter. Tegelijkertijd veranderen de normen en waarden van zo'n samenleving en verdwijnt het traditionele sociale vangnet. Deze veranderende economische en sociale omstandigheden maken met name kinderen kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. Ook arbeidsmigratie van voornamelijk mannen naar grote industriegebieden, mijnen of bouwprojecten kunnen de vraag naar prostituees, en daarmee ook de vraag naar minderjarige prostituees doen stijgen in die gebieden.

Sociale en culturele aspecten

In veel samenlevingen bestaan mythes rondom het hebben van seks met een maagd of een kind. Zo gelooft men in veel landen dat seks met een maagd je jonger maakt en gezondheid en succes in zaken brengt. Een jong en onervaren meisje of jongen is vaak makkelijk te manipuleren, wat voor sommige mensen seksueel opwindend kan zijn. Bovendien wordt in veel culturen jeugdigheid als een schoonheidsideaal beschouwd. In veel landen zijn vrouwen en meisjes tweederangsburgers, waardoor zij minder rechten hebben dan mannen en jongens. Zij hebben minder toegang tot onderwijs of mogen niet buitenshuis werken. Deze economische afhankelijkheid van anderen en het gebrek aan kennis maken meisjes kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. Ook kinderen van etnische minderheden vormen een kwetsbare groep, omdat zij in veel gevallen niet dezelfde rechten hebben als de heersende bevolkingsgroepen. Dit beperkt bijvoorbeeld de toegang tot onderwijs en vergroot de kans om terecht te komen in een situatie van seksuele uitbuiting.

In landen waar een taboe rust op het hebben van seks voor het huwelijk, is het vaak gebruikelijk dat mannen al vanaf jonge leeftijd naar prostituees gaan. Ook religie kan een rol spelen bij het ontstaan van seksuele uitbuiting van kinderen. In India en Nepal bijvoorbeeld, worden jonge meisjes (maagden) geofferd aan een tempel om daar seksuele diensten te leveren aan priesters.

Gebrek aan kennis en onderwijs

Veel kinderen in arme landen krijgen niet de kans om naar school te gaan en zich te ontwikkelen of onderricht te worden over de gevaren van seksuele uitbuiting. Er is onder meer een gebrek aan scholen en gebrek aan geld binnen families. Vaak prefereren ouders het dat kinderen bijdragen aan het gezinsinkomen. Bovendien zien ouders niet altijd in welke voordelen een kind uit het onderwijs kan halen. De lagere sociale positie van vrouwen en meisjes ten opzichte van mannen zorgt er vaak voor dat meisjes beperkt toegang tot onderwijs hebben.

Uit Child Workers in Asia, vol. 12, Nos 1 & 2

Politiek

In veel landen is er een gebrek aan wetgeving, maar vooral aan toezicht op navolging van de wet op het gebied van bestrijding van seksuele exploitatie. Daarnaast is er een gebrek aan politieke wil om het probleem aan te pakken. Regeringen doen vaak weinig aan het probleem van seksuele uitbuiting van kinderen. Indirect profiteren ze er soms zelfs van, doordat het geld dat verdiend

wordt aan kinderprostitutie deels bij de overheid terecht komt. Ambtenaren, politie en militairen worden vaak slecht betaald en zijn daardoor vatbaar voor omkoping. Zij maken soms (in)direct onderdeel uit van de netwerken van de seksindustrie.

Georganiseerde criminaliteit

De georganiseerde criminaliteit speelt een belangrijke rol in het ontstaan en de instandhouding van de seksindustrie, waar ook minderjarigen deel van uit maken. Georganiseerde netwerken van criminelen lokken kinderen in de seksindustrie. Dikwijls is er sprake van misdada syndicaten, die beschikken over geld, contacten en de nodige expertise bij de coördinatie van het illegaal verplaatsen van mensen over landsgrenzen en binnen een land, om ze vervolgens te laten werken in de seksindustrie.

Oorlog

De chaos en het geweld van een oorlogssituatie, zoals overbevolkte vluchtelingenkampen en het rekruteren van kinderen als soldaat, maken kinderen extra kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. De grote concentratie van soldaten in een land zorgt ervoor dat de vraag naar prostituees, waaronder ook kinderprostituees, stijgt. Veel kinderen worden gescheiden van hun families in tijden van oorlog. Dit maakt hen extra kwetsbaar. Ook de aanwezigheid van militairen en ontwikkelingswerkers tijdens vredesoperaties kan de vraag naar en het aanbod van minderjarige prostituees doen stijgen.

Toerisme

Stijging van de welvaart in ontwikkelde landen draagt er toe bij dat meer en meer mensen hun vakantie in verre en exotische oorden doorbrengen. Voor slechts weinig geld kan men de hele wereld bereizen. Met de enorme vlucht die het toerisme

Philippine Daily Inquirer, mei 1997

wereldwijd genomen heeft, is ook het aantal toeristen gegroeid dat op bestemming (betaalde) seks bedrijft. In de gebieden waar prostitutie toeneemt, zie je dan vaak ook een groei van het aantal minderjarige prostituees. Daarnaast speelt beeldvorming een belangrijke rol. Sommige landen worden door de overheid en de toerisme-industrie op de markt gebracht als toeristische bestemmingen met het goedkope seksuele avontuur als belangrijke attractie. In de reisbrochures voor verre en exotische bestemmingen lachen de vrouwen je vaak uitnodigend toe.

Aids

In gezinnen waar een van de ouders of beiden wegvallen door aids, zijn kinderen vaak gedwongen voor zichzelf (en jongere broertjes en zusjes) te zorgen en zelf geld te verdienen. Dit vergroot de kans dat ze in de prostitutie terechtkomen. Ook zorgt de angst voor aids voor een toenemende vraag naar kinderen in de seksindustrie, omdat veel mensen geloven dat de kans op besmetting met het HIV-virus en andere geslachtsziektes bij seksueel contact met kinderen minder groot is. Het tegendeel is echter waar; jonge kinderen hebben meer kans op wondjes bij seksuele contacten, waardoor de kans op het krijgen en overdragen van het HIV-virus en andere geslachtsziektes wordt vergroot.

Consumptiegedrag

Door de verschuiving van traditionele samenlevingen naar meer materialistische samenlevingen kan een grotere consumptiebehoefte ontstaan. Hierdoor gaan mensen buiten hun traditionele bron van inkomsten op zoek naar andere manieren om aan geld te komen voor materiële en luxe goederen. Sommige kinderen lijken de prostitutie in te gaan vanwege het vooruitzicht snel veel geld te kunnen verdienen om zich op die manier begerenswaardige en luxe goederen te kunnen veroorloven. Deze behoefte aan luxe kan ook pooiers er toe brengen om kinderen in de prostitutie te lokken.

2.2 Daders

Naast criminelen als pooiers en handelaren, die hun geld verdienen aan seksuele uitbuiting van kinderen, zijn er natuurlijk ook andere groepen misbruikers, namelijk degene die letterlijk gebruik maken van seksuele diensten van een kind. Wie zijn nu die daders? Welke mensen laten zich in met seksuele uitbuiting van kinderen?

Misbruikers komen uit alle lagen van de bevolking en hebben verschillende sociale achtergronden. Ze kunnen in ieder land en ieder beroep aangetroffen worden. Ze kunnen heteroseksueel, maar ook homo-seksueel zijn. Hoewel het merendeel van de misbruikers mannelijk is, zijn er ook vrouwelijke misbruikers.

Misbruikers kunnen grofweg in twee categorieën verdeeld worden⁵ :

1. De preferentiële misbruiker: mensen die bewust en gericht op zoek gaan naar seksuele contacten met minderjarigen.
2. De situationele misbruiker: mensen die seks zoeken en uit nieuwsgierigheid, onwetendheid of onverschilligheid bij minderjarigen uitkomen, bijvoorbeeld omdat de situatie zich voordoet. Deze

misbruikers vinden het kind seksueel aantrekkelijk (niet het kind als zodanig, maar als beschikbaar seksobject), ze willen wel eens experimenteren of het wordt ze makkelijk gemaakt de ogen te sluiten voor de ware leeftijd van de kinderen en hun instemming om seks te hebben. Voor deze groep maakt het niet uit of het seks met volwassenen of met kinderen betreft. Zij zien geen kind, maar een prostituee.

Daarnaast heb je mensen die niet op zoek zijn naar seks, maar wel een bezoek brengen aan clubs en bars waar kinderen seksueel uitgebuit worden. Deze categorie maakt zich indirect schuldig aan seksueel misbruik van kinderen.

Een veel gebruikte term voor preferentiële daders van seksueel misbruik bij kinderen is 'pedofiel'. Pedofilie betekent het hebben van seksuele voorkeuren voor prepuberale kinderen. Een pedofiel hoeft niet altijd zijn seksuele fantasieën tot uiting te brengen in seksuele activiteiten met een kind. De seksuele voorkeur op zichzelf is geen misdaad, maar het hebben van seks met kinderen uiteraard wel. Slechts een heel klein percentage van daders van seksueel misbruik van kinderen is echter pedofiel. Het overgrote deel van de mensen die minderjarige prostituees gebruiken, zijn in de eerste plaats "prostitueegebruikers" die vanwege hun behoefte aan een prostituee, kinderen seksueel misbruiken. Deze daders behoren tot de tweede groep, de situationele misbruikers. Zij worden seksueel kindermisbruikers door hun prostitutie-bezoek. Bijkomende reden hier is dat kinderprostituees veelal goedkoop zijn, als het tenminste niet om maagden gaat.

Motieven van daders

Situationeel misbruik van minderjarige prostituees vindt eerder plaats in het buitenland. Een reiziger voelt zich ver van

huis anoniem. Iemand die in zijn eigen woonplaats geen bordeel of seksshows zou (durven) bezoeken, kan dit in het buitenland wel doen, omdat de kans klein

© Roel Burgler

is dat dit bekend wordt. Daders die in het buitenland bewust kinderen seksueel misbruiken, vergoelijken hun gedrag vaak door te zeggen dat men in die culturen vrijer omgaat met seks en dat dit in die culturen geaccepteerd is. Of ze overtuigen zichzelf door te denken dat het misbruik een manier is om arme kinderen wat geld te laten verdienen. Racistische motieven (het zich boven een ander ras verheven voelen) of de macht van het geld, kunnen eveneens een drijfveer zijn voor ongehoord seksueel gedrag. Daarnaast is het vaak moeilijk om de leeftijd van mensen in te schatten en dus te bepalen of iemand meerder- of minderjarig is. Een andere reden waarom kinderen door reizigers seksueel misbruikt worden, is de vanzelfsprekendheid waarmee zij in sommige landen als seksuele partner worden aangeboden op straat, in bars en hotels.

Voetnoot

5 O'Connell Davidson, J. (1996). *The Sex Exploiter*. ECPAT International.

3 Omvang van het probleem

Voor een goed begrip van de problematiek van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen is het nodig om een goed beeld te hebben van de omvang van het probleem.⁶ Hoeveel kinderen zijn slachtoffer van seksuele uitbuiting? Het is heel erg moeilijk om cijfers te geven over het aantal kinderen dat seksueel wordt uitgebuit. Dit geldt zowel voor Nederland als andere landen in de wereld. De reden hiervoor is dat kinderprostitutie, kinderhandel en kinderporno illegaal is en veel van de uitbuiting dus verborgen blijft. Daarnaast veroorzaakt het taboe dat in veel landen nog steeds rust op het onderwerp, dat er weinig onderzoek gedaan wordt en er publiekelijk weinig aandacht aan besteed wordt.

3.1 De situatie wereldwijd

In tegenstelling tot het beeld dat de meeste mensen hebben, komt seksuele uitbuiting van kinderen overal ter wereld voor. Er kunnen verschillende oorzaken aangewezen worden die per regio kunnen verschillen en vaak cultuurgebonden zijn. Een tocht langs de verschillende werelddelen levert het volgende beeld op.

Latijns Amerika

In Latijns Amerika lijkt het probleem van seksuele uitbuiting van kinderen toe te nemen. Meer en meer kinderen worden slachtoffer van seksuele uitbuiting. Zowel armoede, de toenemende migratie van platteland naar stad, het uiteenvallen van familieverbanden, geweld en seksueel misbruik van kinderen in familieverband, maar ook het machismo worden gezien als factoren die hieraan bijdragen. In bepaalde landen spelen specifieke factoren een rol. In landen als Nicaragua, El Salvador en

Guatemala bijvoorbeeld heeft de burgeroorlog een cultuur van geweld gecreëerd. Prostitutie van straatkinderen is de meest duidelijk aanwezige en zichtbare vorm van kinderprostitutie in Latijns Amerika. Er wordt echter ook gemeld dat steeds meer meisjes uit de middenklasse in de prostitutie gaan omdat daarmee in korte tijd veel geld verdiend kan worden. Zoals in Colombia, waar schoolgaande tienermeisjes zich gedurende een aantal jaren prostitueren om hun opleiding te betalen. Dit gaat vaak gepaard met druggebruik en daaropvolgend drugsverslaving, waardoor de behoefte aan geld groeit en het steeds moeilijker wordt om uit de prostitutie te komen.

In gebieden waar zware industrie gevestigd is en veel mannen werken en wonen, vaak zonder hun familie, komt kinderprostitutie veel voor. Dit is bijvoorbeeld het geval in Colombia, in het binnenland van Suriname en Brazilië en in de havens van Uruguay.

Kinderseksstoerisme neemt toe in Latijns Amerika. Het is met name een probleem in Brazilië, maar ook in Mexico, Colombia, Peru, Argentinië en Costa Rica. De oorzaken hiervoor moeten gezocht worden in strengere wetgeving in andere landen, de toenemende controle op kinderseksstoerisme in Azië en de grote hoeveelheid informatie over seksbestemmingen in deze landen op internet.

Kinderporno lijkt vooral voor te komen in Brazilië, Chili, Colombia, Peru, Suriname en in toenemende mate in Argentinië. De verbeterde toegang tot het internet heeft hier waarschijnlijk mee te maken. Kinderporno wordt ook in bepaalde landen in Latijns Amerika geproduceerd, met name Mexico moet hier genoemd worden. Colombiaanse producties komen ook op de

internationale markt terecht.

Handel van kinderen voor seksuele doeleinden is ook aan het toenemen, vooral in Colombia, Brazilië, Venezuela en Ecuador. Oorzaken moeten gezocht worden in ineffectieve grenscontroles en mogelijke corruptie van immigratie autoriteiten. Ook vindt tussen verschillende Latijns Amerikaanse landen handel plaats, bijvoorbeeld tienermeisjes die tussen Guyana en Suriname verhandeld worden.

Caribisch gebied

Kinderprostitutie is een significant probleem in veel landen in het Caribisch gebied. De voornaamste factoren die eraan bijdragen zijn de enorme armoede en werkeloosheid in dit gebied en seksueel misbruik binnen het gezin. De eerstgenoemde factoren resulteren in een behoefte van zowel volwassenen als kinderen om alternatieve bronnen van inkomsten te genereren om te overleven. Het proces wordt vergemakkelijkt door het ontbreken van goede wetgeving en inadequate naleving van die wetgeving.

Sekstoerisme stijgt in deze landen en vooral zichtbaar in landen als de Dominicaanse Republiek, Jamaica, Barbados, Cuba, Haïti en Trinidad en Tobago.

De Dominicaanse Republiek dient met haar geschatte 50.000 vrouwen en kinderen die overzee in de seksindustrie werken als vierde in de rij van zendinglanden, na Thailand, Brazilië en de Filippijnen. Handel in kinderen voor seksuele doeleinden is, behalve voor de Dominicaanse Republiek, dat jaren als bron voor westerse landen heeft gediend, geen groot probleem voor de regio. Met de groei van het kindersekstoerisme is de vrijwillige migratie van prostituees binnen een land en de regio wel een feit geworden. Dit om zowel klanten te winnen, maar ook om anonimiteit te kunnen waarborgen. In de Dominicaanse Republiek bijvoorbeeld komen de meeste

vrouwen en kinderen die zichzelf op straat prostitueren uit Haïti. Kenmerkend voor het Caribisch gebied zijn vrouwelijke toeristen die zich inlaten met jonge, lokale mannen (de zogenaamde *beach boys*).

Afrika

In de meeste Afrikaanse landen groeit het aantal kinderprostituees. Een aantal factoren lijken daarbij een belangrijke rol te spelen zoals armoede, oorlog (aanwezigheid van militairen en hulporganisaties), gebroken gezinnen als gevolg van aids en het opkomend toerisme. De angst voor aids zorgt, net zoals in veel andere ontwikkelingslanden, voor een grote vraag naar jonge meisjes en maagden, omdat men denkt dat de kans op besmetting dan kleiner is. De geringe status van vrouwen en meisjes in veel Afrikaanse landen heeft ook een grote invloed op het bestaan van seksuele uitbuiting. Typisch Afrikaans is het *sugar daddy* (suikerroom) fenomeen. Dit zijn oudere mannen die meisjes schoolgeld, kleding en cadeautjes geven in ruil voor seks.

In Ghana zorgt de *Trokosi* traditie voor seksuele exploitatie van meisjes. Maagden worden aan priesters geofferd om de Goden gunstig te stemmen voor misdaden begaan door andere familieleden. De initiatierite houdt een huwelijk met een God en een priester in. Het meisje wordt daarmee het bezit van een priester en moet als (seks)slaaf werken voor een aantal jaren, maar soms ook levenslang.

In Noord Afrika ligt het onderwerp van seksuele uitbuiting uiterst gevoelig vanwege heersende traditionele normen en waarden. Kinderprostitutie is vaak nauwelijks zichtbaar en verborgen in de vorm van (gedwongen) kindhuwelijken. Kindersekstoerisme en kinderprostitutie is het meest zichtbaar in Marokko, Egypte, Tanzania, Kenia, Gambia, Zambia en Zuid-Afrika. In bepaalde toeristengebieden,

vooral in Noord Afrikaanse steden als Caïro, Marrakesh, Casablanca en Tunis is er een relatie tussen het toerisme en de groei van seksuele uitbuiting van kinderen. Niet alleen meisjes maar ook jongens, werkend als straatverkopers, koerier of in de huishouding zijn hier vaak het doelwit van kinderprostitutie.

Kinderpornografie lijkt nauwelijks voor te komen in Afrika, met uitzondering van Zuidelijk Afrika.

Handel in kinderen voor seksuele doeleinden komt voor, zowel binnen een land (van platteland naar stad), als tussen landen en lijkt een steeds groter probleem te worden. Handel in kinderen voor seksuele doeleinden is verbonden met handel in kinderen voor werk. Zo worden Algerijnse meisjes naar Europa gebracht, waar ze gedwongen worden om te trouwen met daar wonende Algerijnen. In Egypte worden meisjes van het platteland uitgehuwelijkt aan rijke mannen uit de Golfstaten.

Midden Oosten

Er is weinig informatie over het bestaan van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen in het Midden Oosten. De meeste landen ontkennen met klem het bestaan ervan. Culturele waarden, de positie van vrouwen en religie lijken deze houding te bepalen. Op alles wat met seks te maken heeft, heerst een groot taboe. Toch zijn er sterke aanwijzingen dat seksuele uitbuiting van kinderen in het Midden Oosten voorkomt en toeneemt. De oorzaken hiervoor zijn de verschillende langdurige oorlogen en politieke conflicten in het gebied en de aanwezigheid van welvarende buitenlandse werknemers. In veel Arabische landen is de leeftijd waarop meisjes mogen huwen erg laag. Deze wetgeving kan misbruikt worden voor seksuele uitbuiting van kinderen. De Iraanse overheid staat bijvoorbeeld korte termijn huwelijkscontracten, *siqueh*,

toe. Hierdoor is het mogelijk dat een man gedurende een korte tijd, variërend van een paar uur tot een aantal maanden, met een vrouw kan trouwen. Soms gaan rijke mannen uit het Midden Oosten een *siqueh* aan met arme plattelandsmeisjes. De familie van deze meisjes krijgt hier veel geld voor. Er zijn veel gevallen bekend van mannen uit het Midden Oosten, met name Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit, die als sekstoerist naar Thailand, Indonesië, India, Pakistan, Marokko, Egypte en Europa gaan. Aangaande kinderpornografie zijn er geen aanwijzingen voor het bestaan ervan in de regio. Een verklaring zou kunnen zijn dat er nauwelijks toegang tot het internet is en informatie die niet strookt met de gangbare ideologie niet toegestaan is. Dit wil echter niet zeggen dat kinderporno niet voorkomt in deze landen!

Handel van kinderen en jonge vrouwen vindt plaats vanuit Oost Europa, Thailand, Indonesië, Nigeria en Zuid Azië naar het Midden Oosten. Met name Israël, de Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië zijn bestemmingslanden. Israël neemt hierin een aparte positie in, omdat de meeste meisjes die naar Israël verhandeld worden uit Oost Europa en Rusland afkomstig zijn. Er zijn aanwijzingen dat de Russische maffia hierbij betrokken is. De meisjes en jonge vrouwen worden onder valse voorwendselen gelokt en ter plekke tot prostitutie gedwongen. Ook komt het voor dat meisjes en jonge vrouwen uit eerder genoemde landen als hulp in de huishouding gaan werken en dan seksueel uitgebuit worden.

Oost en Centraal Europa en de Baltische Staten

Sinds de oorlog in Joegoslavië is seksuele uitbuiting in de regio enorm toegenomen, voornamelijk door de aanwezigheid van grote troepen militairen. Daarnaast is in

Oost Europa de communistische structuur zo snel afgebroken, dat er nog geen ander sociaal systeem voor in de plaats is gekomen. Deze sociale en economische chaos heeft ertoe geleid dat vooral in de grote steden duizenden kinderen op straat leven. Voor hen is prostitutie vaak de enige manier om te kunnen overleven. In vergelijking met andere regio's, vormen jongens in deze regio het grootste deel van het totale aantal kinderprostituees. Ook is de handel in kinderen uit deze regio sinds het begin van de jaren negentig gegroeid, voornamelijk naar West Europa toe. Het gaat hierbij in toenemende mate ook om jongens. De netwerken zijn moeilijk zichtbaar en zeer goed georganiseerd. Sinds de val van de muur in Duitsland is er een grote toename in meisjes uit Oost Europa die gedwongen of onder valse voorwendselen in West Europa in de prostitutie terechtkomen. Turkije en Albanië zijn transit- en bestemmingslanden voor vrouwen en kinderen uit Bulgarije, Moldavië, Roemenië, Rusland en de Oekraïne. Albanië is ook een belangrijk zendingland. Er zijn aanwijzingen dat de adoptieprocedure misbruikt wordt om kinderen uit Rusland te verhandelen voor seksuele doeleinden. Kinderseksuïerisme neemt ook toe in de regio, voornamelijk vanuit Noord Europa. Er is weinig bekend over kinderpornografie in deze regio. Het Meldpunt Kinderporno geeft aan dat op het internet recent gemaakte kinderporno uit Oost Europa toeneemt. De afgelopen jaren zijn er een aantal internationale kinderpornonetwerken opgerold die vanuit Rusland opereerden. In Rusland vindt met name productie en verspreiding van kinderporno plaats.

West Europa en Noord Amerika

In de geïndustrialiseerde landen in West en Noord Europa, de Verenigde Staten en

Canada wordt het bestaan van kinderp prostitutie erkend. Ondanks het bestaan van goede onderzoeksfaciliteiten zijn er weinig tot geen cijfers beschikbaar. Een recent onderzoek naar seksuele uitbuiting van kinderen in de Verenigde Staten, Canada en Mexico schat dat jaarlijks 300.000 tot 400.000 minderjarigen in deze landen te maken krijgen met seksuele uitbuiting.⁷

De voornaamste oorzaken van kinderp prostitutie zijn gezinsproblemen, armoede, groeiende economische ongelijkheid, druggebruik en (dit geldt vooral voor welvarende samenlevingen) extreem consumptiegedrag. De meeste kinderen die in de prostitutie belanden zijn weggelopen van huis vanwege geweld en misbruik, verwaarlozing of alcohol- of drugsverslaving van een van de ouders. Ze vallen buiten de regels en voorzieningen van het sociaal welzijnssysteem. Prostitutie is voor hen vaak de enige manier om te overleven. Ook handel in kinderen voor seksuele doeleinden is in West Europa een groot probleem. Er vindt met name kinderhandel plaats van Oost Europa naar West Europa, maar ook vanuit Zuid Oost Azië, Latijns Amerika en Afrika. Vaak wordt de asielp procedure gebruikt om minderjarige prostituees het land binnen te krijgen. Eenmaal opgevangen in een land, verdwijnen ze na verloop van tijd en belanden vermoedelijk in de seksindustrie. Vooral Nederland, België, Engeland, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Italië en Spanje worden als bestemmingslanden beschouwd. De vrijheid tot reizen in de Europese Unie vergemakkelijkt de handel in kinderen. Ook kunnen mensen van buiten de Europese Unie makkelijk Europa binnen komen op een tijdelijk toeristenvisum, waarna ze in de illegaliteit verdwijnen en wellicht in de seksindustrie terechtkomen. Kinderpornografie is een groot probleem

vanwege het wijdverbreide computergebruik en gemakkelijke toegang tot internet in westerse landen.

Pacific

Er is grote bezorgdheid dat preferentiële misbruikers en kinderhandelaren in toenemende mate hun activiteiten ook naar de Pacific verplaatsen. Misbruikers zijn op zoek naar alternatieve bestemmingen sinds ze actiever vervolgd worden in Azië. Voor handelaren is de Pacific aantrekkelijk vanwege het opkomend toerisme en de toenemende armoede. Dit maakt kinderen kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. De toenemende consumptiebehoefte, vooral in Australië, leidt ertoe dat veel kinderen van de Pacific eilanden zich laten verleiden tot prostitutie. Kinderprostitutie komt vooral voor in Australië, Nieuw Zeeland, Fiji en Papua Nieuw Guinea. Australië is het belangrijkste bestemmingsland voor handel in kinderen. Criminele syndicaten halen kinderen uit Thailand, de Filippijnen en Rusland naar Australië, waar ze in de seksindustrie terechtkomen. Kinderpornografie komt met name in Australië en Nieuw Zeeland veel voor.

Azië

In veel landen in Azië komt kinderprostitutie op grote schaal voor. Het gaat voornamelijk om bordeelprostitutie, hoewel in sommige landen, zoals de Filippijnen, straatprostitutie meer algemeen is. Sociale en economische omstandigheden in de regio vormen de voedingsbodem voor seksuele uitbuiting van kinderen. Ondanks de economische groei van de laatste jaren, leeft de overgrote meerderheid van de bevolking van Azië dichtbij de armoedegrens. De groeiende welvaart heeft het verschil tussen arm en rijk juist verscherpt. Materialisme en consumptiepatronen zijn toegevoegd aan traditionele manieren van leven en waardesystemen. In

Noord Oost Azië wordt kinderprostitutie meer veroorzaakt door een toenemende consumptiebehoefte, in Zuid Oost Azië is armoede de grootste oorzaak. Beide regio's hebben gemeen dat kinderen die zichzelf prostitueren vaak een achtergrond van seksueel misbruik en huiselijk geweld hebben. Daarnaast heeft de economische crisis van 1997 geleid tot een toename van het aantal kinderprostituees.

Het geregeld bezoeken van prostituees is 'gewoon' in veel landen in Azië en de rol die jongeren spelen bij het verlenen van commerciële seksuele diensten is algemeen en wijdverbreid. Ook spelen culturele praktijken een rol. In India en Nepal bestaat bijvoorbeeld het *Devdasi* systeem, waarbinnen meisjes verkocht worden aan priesters en zichzelf moeten gaan prostitueren.

Kinderpornografie komt met name voor in Japan, India, Nepal en Sri Lanka. Japan is één van de voornaamste producenten en distributeurs van kinderporno ter wereld. Kinderporno is daar ook makkelijk verkrijgbaar in tijdschriftenwinkels en videotheken. Andere alarmerende berichten uit Japan zijn jonge schoolmeisjes die zakgeld verdienen door hun ondergoed en schooluniformen te verkopen aan winkels die ze weer verkopen aan mannen. Dit soort winkels komt in alle grote steden in Japan voor. In Taiwan organiseren criminele netwerken *enjokousai*, waarbij schoolgaande tienermeisjes hun gezelschap aanbieden aan mannen, wat ook seks kan inhouden. In Korea en Japan is er een toename van *terekura*, 06-lijnen met chatboxen waar klanten betalen om toegelaten te worden tot speciale lijnen waar ze met jonge meisjes kunnen praten en met wie afspraken gemaakt kunnen worden voor seks.

Handel in kinderen voor seksuele doeleinden komt veelvuldig voor in Azië. India is een bestemmingsland (voor kinderen

vanuit Nepal en Bangladesh), een zendingsland (voor het Midden Oosten en Europa) en een transitland. Pakistan, Thailand en Cambodja zijn ook belangrijke transit-, bestemmings- en zendingslanden. Vietnam en Indonesië zijn voornamelijk zendingslanden, China is een zendings- en een bestemmingsland.

3.2 De situatie in Nederland

Kinderprostitutie en kinderhandel

Ook in Nederland komt kinderprostitutie voor. Maar ook hier is weinig systematisch onderzoek gedaan naar het fenomeen. Het is dan ook niet bekend om hoeveel minderjarigen het gaat. In onderzoek van het NISSO (Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek) uit 1998⁸ wordt gesproken over zo'n 1500 minderjarige meisjes die werkzaam zijn in de seksindustrie in Nederland. Volgens AMOC/DHV werken op jaarbasis ongeveer 1000 jongens en jonge mannen in Amsterdam op verschillende manieren in de seksindustrie.⁹ Het vermoeden is dat dit maar een klein aantal van het werkelijke aantal minderjarigen is dat werkzaam is in de seksindustrie. In een onderzoek van Terre des Hommes uit 1999¹⁰ worden vijf verschillende groepen kinderen die te maken krijgen met seksuele uitbuiting in Nederland beschreven:

1. Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers (AMA's): dit zijn meestal West Afrikaanse en Chinese meisjes die via handelaren naar Nederland worden gebracht c.q. ontvoerd. De AMA-procedure wordt door de handelaren gebruikt om deze meisjes het land binnen te halen. Als deze meisjes in een opvanghuis wachten op een verblijfsvergunning worden zij weggehaald door de handelaren en gedwongen te werken in de prostitutie om de schuld

die ze bij de handelaar hebben af te betalen. Ook zijn in Nederland illegale minderjarigen, veelal uit Oost Europa werkzaam in de prostitutie. Sommige van hen komen zelfstandig naar Nederland, anderen worden geronseld door handelaren en komen in de gedwongen prostitutie terecht.

2. Seksueel misbruik ten behoeve van kinderporno: van seksueel misbruik van kinderen worden pornografische opnames gemaakt, die vervolgens verspreid worden.
3. Minderjarige jongens: jongens die illegaal in de escort sector en homo-bordelen werken. Deze jongens komen voornamelijk uit Oost Europese landen. Zij migreren alleen of in groepsverband om uiteenlopende redenen als armoede, ontbrekende toekomstperspectieven, medische problemen of problemen met hun seksuele geaardheid.¹¹
4. Loverboys: minderjarige meisjes die door jonge, over het algemeen Marokkaanse jongens verleid worden. Wanneer ze financieel en emotioneel afhankelijk van hen zijn, worden ze tot prostitutie gedwongen om voor hen geld te verdienen.
5. Individuele situaties: seksuele uitbuiting van kinderen door familie en/of kennissen.

Hoewel een toenemende consumptiebehoefte reden kan zijn voor sommige jongeren om de prostitutie in te gaan, lijken voornamelijk psychische problemen bij slachtoffers een rol te spelen. Zo komen alle meisjes bij Pretty Woman (een hulpverleningsproject voor minderjarige meisjes die het risico lopen in de prostitutie terecht te komen of gedwongen werkzaam zijn in de prostitutie) uit een problematische thuissituatie. Ze zijn affectief verwaarloosd, hebben onvoldoende veiligheid en liefde gehad en een groot deel is ook nog eens

geslagen of seksueel misbruikt. Die achtergrond maakt dat meisjes een negatief zelfbeeld hebben¹², wat de kans vergroot dat ze opnieuw in een uitbuitingssituatie terecht komen.

Kinderprostitutie in relatie tot reizen

Ook over het aantal Nederlanders dat zich schuldig maakt aan kinderprostitutie in relatie tot reizen is niet veel bekend. Veroordelingen van Nederlandse seks-toeristen, tonen aan dat er Nederlanders zijn die willens en wetens kinderen seksueel misbruiken in het buitenland. Sommige daders zijn in Nederland veroordeeld (zie kader), anderen in het land waar het misbruik heeft plaatsgevonden. Verder is het bekend dat Nederlandse touroperators in Bangkok de sekswijk Pat Pong als attractie bezoeken, wat onbewust en ongewild bijdraagt aan de instandhouding van seksuele uitbuiting van kinderen.

Kinderporno

Het blijkt steeds weer dat Nederlanders een rol spelen in de productie van kinderporno. Omdat het in Oost Europa en ontwikkelingslanden vaak gemakkelijker is om ongestraft en anoniem kinderen te misbruiken, vindt de productie van kinderporno steeds vaker daar plaats. De laatste jaren lijken er meer en meer netwerken van kinderporno opgerold te worden, waar ook Nederlanders bij betrokken zijn geweest. Het gaat dan om zowel productie als verspreiding van kinderporno. Zo bleken vijf Nederlanders betrokken te zijn geweest bij het beruchte internationale kinderpornonetwerk 'Wonderland'. Vier van de vijf zijn inmiddels veroordeeld tot celstraffen van 15 tot 36 maanden wegens bezit en verspreiding van kinderporno.¹³

Veroordelingen

Een 45-jarige man is door het Amsterdamse gerechtshof in 1998 veroordeeld tot vijf jaar cel wegens misbruik van zeer jonge meisjes op de Filipijnen, en de vervaardiging, invoering en in bezit hebben van kinderpornografie. Tegen hem was zes jaar geëist. Deze man reisde herhaaldelijk naar de Filipijnen, waar hij zich in hotels meerdere keren vergreep aan jonge meisjes. Daarnaast achtte het hof twee op video vastgelegde verkrachtingen bewezen. De zaak kwam aan het rollen toen een ontwikkelingscentrale, die met de negatieven van de foto's van de dader in aanraking kwam, naar de politie stapte. In de woning van de verdachte troffen rechercheurs meer dan 1000 foto's en een hoeveelheid porno-grafisch videomateriaal aan. (Volkskrant, 27 november 1998)

Een 56-jarige man is door de rechtbank in Amsterdam veroordeeld tot 15 maanden cel wegens verkrachting van een meisje in Thailand. De opgelegde straf is zwaarder dan de eis. De officier van justitie had genoeg genomen met een taakstraf van 240 uur, in plaats van een jaar gevangenisstraf, waarvan de helft voorwaardelijk. Bij het bepalen van de straf telde zwaar dat de sekstoerist tijdens de zitting "geen enkel inzicht toonde in de verwerpelijkheid" van het seksdelict. De verkrachting vond plaats in 1992 in een klein Thais stadje. De man had naar eigen zeggen een huisje gebouwd voor een arme vrouw en haar twee jonge dochters. In deze woning verkrachtte hij vervolgens het jongste kind, hetgeen door haar zus, op verzoek van de man gefilmd werd. De videoband werd een kleine vijf jaar geleden aangetroffen tijdens een huiszoeking in de oude woning van de man. De behandeling van de zaak heeft jaren op zich laten wachten omdat de man al die tijd voortvluchtig is geweest. De advocaat van de verdachte kondigde aan in hoger beroep te zullen gaan. (ANP, 18 september 2001)

Voetnoten

- 6 Informatie afkomstig van ECPAT International, UNICEF, Casa Alianza en NGO Focal Point.
- 7 Estes, R. J. & N. A. Weiner (2001). The Commercial Sexual exploitation of Children In the U.S., Canada and Mexico. University of Pennsylvania.
- 8 Venicz, L. & I. Vanwesenbeeck (1998). Aard en omvang van (gedwongen) prostitutie onder minderjarige (allochtone) meisjes. NISSO.
- 9 AMOC/DHV (2001). Jaarverslag 2000.
- 10 Hoogendoorn, M. (1999). Kinderprostitutie in Nederland. Een onderzoek naar aard en omvang. Terre des Hommes.
- 11 AMOC/DHV (2001). Jaarverslag 2000.
- 12 Engbers, S. (1998). Trauma's vormen de aanzet tot jeugdprostitutie. Uterege Jeugblaad, oktober 1998.
- 13 Profit for the World's Children (2001). Kinderpornografie en Internet in Nederland.

4 Wetgeving

Zowel door overheden als maatschappelijke organisaties wordt op internationaal, nationaal en lokaal niveau gezocht naar manieren om seksuele uitbuiting van kinderen te voorkomen. De bestrijding van seksuele uitbuiting lijkt echter nog steeds onder het feit dat het probleem onvoldoende wordt erkend en een gebrek aan middelen en mensen bemoeilijken de strijd.

Bij de bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen moet men steeds bedenken dat door de groeiende aandacht voor seksuele uitbuiting van kinderen, de controle in veel landen strenger wordt. Deze positieve ontwikkeling heeft ook een negatief effect: kinderprostitutie wordt steeds verder de illegaliteit ingedrongen en is daardoor minder goed te controleren. Wereldwijd worden verschillende middelen ingezet ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting. Een van de middelen die ingezet worden is wetgeving. Wetgeving speelt een belangrijke rol als afschrikmiddel om mensen ervan te weerhouden zich over te geven aan seksuele uitbuiting van kinderen en als uiting van morele afkeuring door de maatschappij.

4.1 Nationale wetgeving

De Nederlandse wetgeving omtrent seksuele uitbuiting van kinderen is erg complex. De Nederlandse overheid stelt zich aan de ene kant terughoudend op en wil de seksuele vrijheid van burgers (en van kinderen) respecteren. Maar aan de andere kant wil de overheid onderdrukking, geweld en exploitatie in seksuele relaties, in het bijzonder bij minderjarigen, bestrijden.

Zedelijkheidswetgeving

Het moet duidelijk zijn wat we onder seksuele uitbuiting van kinderen verstaan en dit moet helder in wetten omschreven worden. Waar het gaat om seks met en tussen minderjarigen proberen de bestaande wetsartikelen een balans te vinden tussen bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik enerzijds en de (experimenteer)ruimte van jongeren op het terrein van seksualiteit anderzijds.

Globaal geldt de volgende regeling:

- ieder seksueel contact met kinderen onder de 12 jaar is strafbaar;
- seksueel contact met minderjarigen tussen 12 en 16 jaar is strafbaar op klacht: een klacht van het slachtoffer, de ouders of de Raad voor de Kinderbescherming;
- seksueel contact met personen boven de 16 jaar is volledig vrij, voor zover er geen geweld aan te pas komt (dan is er sprake van aanranding of verkrachting).

Sinds 2001 zijn er een aantal wetsveranderingen voorgesteld. Daders van ontucht met kinderen tussen de 12 en 16 jaar zullen in de nabije toekomst worden vervolgd zonder dat er een strafklacht ingediend is. In plaats van dit klachtvereiste krijgen slachtoffers tussen de 12 en 16 jaar een hoorrecht. Ze worden gehoord over het gepleegde feit en over de wenselijkheid van het vervolgen van de dader.

Kinderprostitutie

Per 1 oktober 2000 is er een belangrijke wet gewijzigd die van belang is voor de bestrijding van seksuele uitbuiting van minderjarigen. Artikel 250a regelt de opheffing van het bordeelverbod. Daarmee is prostitutie legaal geworden in Nederland. Het is

dus niet verboden je te prostitueren in Nederland. Het in dienst hebben van prostitutees mag echter uitsluitend als de prostituee zich vrijwillig prostitueert en niet jonger is dan 18 jaar. Mensenhandel, exploitatie van onvrijwillige prostitutie en prostitutie van minderjarigen is wel strafbaar, tot een maximum gevangenisstraf van acht jaar. Bovendien is ook diegene die gebruik maakt van seksuele diensten van een minderjarige prostituee strafbaar, tot een maximum gevangenisstraf van vier jaar. Met de wet Opheffing Bordeelverbod heeft Nederland duidelijk gemaakt dat prostitutie van minderjarigen uit den boze is.

Waarom is het bordeelverbod opgeheven?

In de praktijk werd het bordeelverbod al lange tijd niet meer gehandhaafd. Er is voor gekozen om de wet aan te passen aan deze werkelijkheid. Door prostitutie uit de criminele sfeer te halen probeert de overheid meer grip te krijgen op de prostitutiebranche, deze te sturen en de positie van prostitutees te verbeteren. Tegelijkertijd wordt tegen misstanden strafrechtelijk harder opgetreden. Dit is in het belang van de bestrijding van mensenhandel, seksueel geweld en misbruik.

Wat de gevolgen zullen zijn van de wetswijziging, is moeilijk te voorzien. Een gevolg zou kunnen zijn dat prostitutie van minderjarigen nog meer in de illegaliteit verdwijnt en op die manier de zichtbaarheid van het probleem vermindert.

De mr. A. de Graaf Stichting voert de monitoring en de evaluatie van het nieuwe beleid uit in opdracht van de overheid. Daarnaast zal het Nederlands Instituut voor Seksuologisch Onderzoek (NISSO) een verdiepend onderzoek uitvoeren naar de positie van prostitutees in het nieuwe beleid.

Kinderporno

In het Nederlandse Strafrecht (artikel 240b) wordt als kinderpornografie beschouwd een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij iemand onder de 16 jaar is betrokken. Men is strafbaar als men

afbeeldingen 'verspreidt of openlijk tentoonstelt of deze vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in voorraad heeft'. De leeftijdsgrens van 16 jaar zal zeer waarschijnlijk in 2002 na de wetswijziging verhoogd worden tot 18 jaar.

Nu de rol van het internet in de verspreiding van kinderporno zo belangrijk is geworden is natuurlijk ook de wetgeving op dat terrein relevant. De huidige wet is niet toereikend om kinderporno op het internet in Nederland voldoende te kunnen bestrijden. Er zijn een aantal punten die gewijzigd moeten worden. Binnenkort wordt de nieuwe Wet Bescherming Persoonsgegevens verwacht. Deze wet moet de medewerkingsverplichting regelen van internetproviders om identificerende gegevens te verstrekken in strafrechtelijke onderzoeken. De wet komt er op neer dat een provider medeplchtig kan zijn aan een strafbaar feit, tenzij hij deze medewerking verleent. De Kamer wil echter eerst afwachten welke richtlijnen de Europese Commissie hiervoor vaststelt. Tot die tijd zijn providers in principe vrij om het verzoek van Justitie op grond van de wet Persoonsregistratie naast zich neer te leggen. Er ligt nu een voorstel van de Europese Unie om de richtlijnen vast te stellen.

Er is een voorstel tot nieuwe wetgeving omtrent het strafbaar stellen van virtuele kinderporno. Virtuele kinderpornografie is kinderporno waarvoor kinderen niet daadwerkelijk fysiek zijn misbruikt, maar waarbij afbeeldingen digitaal zijn gemanipuleerd. Hoewel hier geen kinderen voor misbruikt worden, betekent het feit dat je kinderen op die manier afbeeldt dat je ze in het algemeen degradeert tot lustobject; je creëert mogelijk een markt voor het maken van echte kinderporno.¹⁴ De strafmaat hiervoor zal vier tot zes jaar

worden. Ook hiermee wordt gewacht op internationale juridische ontwikkelingen.

Extraterritoriale wetgeving

Daders van seksuele uitbuiting van kinderen moeten ook berecht kunnen worden als ze de daden buiten hun eigen land begaan hebben. Dit valt onder de extraterritoriale wetgeving. In verschillende landen is de wetgeving toereikend om iemand die in het buitenland misbruik pleegt, ook in het 'thuisland' te kunnen aanpakken. De eerste gerucht makende veroordeling in Zweden voor seksueel misbruik van minderjarigen in Thailand in juli 1995, zorgde ervoor dat de discussie over de toepassing van extraterritoriale wetgeving ook in Nederland een impuls kreeg. Vervolging van seksueel misbruik begaan door een Nederlander in het buitenland is mogelijk, als het misbruik ook in het land waar het feit gepleegd is als misdrijf is gekwalificeerd en strafbaar is (de eis van de dubbele criminaliteit). Bewijs dat afkomstig is uit het buitenland dient echter wel te voldoen aan onze strafrechtelijke normen, voor men hier tot vervolging kan overgaan. De naleving van de wetten en de kwaliteit van het rechtssysteem laten echter in veel landen die wensen over, wat vervolging van daders die in een ander land het misbruik hebben gepleegd, bemoeilijkt. De voorgestelde wetswijziging tot afschaffing van het klachtvereiste zal het makkelijker maken om een dader in eigen land te vervolgen omdat er geen officiële klacht meer nodig is waar het misbruik van een 12 tot 16-jarige betreft.

4.2 Handhaving van de wet en vervolging

Een goede wetgeving betekent niets zonder een goede handhaving van de wetgeving. Corruptie en een gebrek aan opleiding

bemoeilijken in sommige landen een goede naleving van de wetgeving. De vraag of de wet te handhaven is en vervolging kan plaatsvinden, hangt ook af van de hoeveelheid energie die erin wordt geïnvesteerd door politie en justitie.

De bewijsvoering van zedenmisdrijven is over het algemeen moeilijk. Seksueel contact is meestal een zaak tussen twee personen, waarbij het woord van de een tegenover het woord van de ander staat. Ook is het moeilijk om bewijsmateriaal te verzamelen.

De Nederlandse overheid probeert er alles aan te doen om de wetgeving te handhaven en overtreders te vervolgen. Dit gebeurt op verschillende manieren zoals het inzetten van de politie en het justitieel apparaat.

Politie en justitie

Na een periode van versnippering en gebrek aan sturing door de reorganisatie en regionalisatie van de politiekorpsen, heeft de zedenzorg zich vanaf 2000 meer ontwikkeld. Het is nu binnen de politiekorpsen algemeen geaccepteerd als specialisme en er is een toename van het aantal zeden-specialisten. Steeds meer politiekorpsen centraliseren de zedenzorg op regionaal niveau.

Ook op nationaal niveau zijn er door de overheid verschillende projecten gestart. Bij het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) zorgen het project Digitaal Rechercheren en het project Kinderporno binnen het Programma Moord en Zeden voor een gecoördineerde en gestructureerde aanpak van kinderporno. Bij het project Digitaal Rechercheren wordt actief gesurveilleerd op het internet om kinderporno te bestrijden en worden methoden en technieken ontwikkeld om de bestrijding te bevorderen. Binnen dit project is een landelijke databank voor de opslag van kinderpornografisch materiaal ontwikkeld.

Hiermee kan men daders en slachtoffers identificeren van beeldmateriaal dat is vervaardigd in Nederland en wordt de recherche ondersteund in onderzoek. Hierbij wordt samengewerkt met het Meldpunt Kinderporno. Samenwerking met Europese partners wordt tevens nagestreefd.

Met het project kinderporno, voor opsporing van kinderporno op internet, worden ontwikkelingen op dit gebied gevolgd en informatie met buitenlandse politie-instanties uitgewisseld. VICLAS is een datasysteem dat het KLPD hanteert voor centrale registratie van moord- en zedenzaken dat gegevens over misdaden kan vergelijken.

Binnen het Openbaar Ministerie zijn speciale aanspreekofficiëren zedenzaken aangesteld, zodat er blijvende aandacht is binnen de parketten voor seksuele uitbuiting van kinderen. Een kanttekening hierbij is dat het takenpakket van de aanspreekofficiëren nog niet duidelijk beschreven is en daarom verschillend ingevuld wordt.

Het Openbaar Ministerie wordt bij ingewikkelde zedenzaken ondersteund door een landelijke expertisegroep, bestaande uit onder meer klinisch psychologen, pedagogen en andere zedenspecialisten.

Voor een effectieve aanpak van seksuele uitbuiting van kinderen in relatie tot reizen is van diverse kanten gepleit voor speciale Nederlandse politiefunctionarissen ter plaatse. Nederland heeft politiefunctionarissen gestationeerd in een aantal steden verspreid over de wereld (Parijs, Lyon, Madrid, Warschau, Istanbul, Willemstad, Bogota, Caracas, Brasilia, Islamabad en Bangkok). Deze functionarissen zijn ook inzetbaar bij de opsporing van zedendelicten.

Op de Filippijnen heeft de Nederlandse overheid geassisteerd bij de inrichting van speciale kindvriendelijke verhoorcabines voor kinderen.

Meldpunt Kinderporno

In 1996 is het Meldpunt ter bestrijding van kinderporno op het internet van start gegaan. Het is een particulier initiatief, dat samenwerkt met ECPAT, internetgebruikers, NLIP (de branche vereniging voor Nederlandse Internet Providers) en het KLPD. Het Meldpunt probeert het aanbod van kinderpornografie op internet te verminderen. Het behandelt meldingen over kinderporno op de openbare gedeelten van het Nederlandse internet. Het materiaal wordt door het Meldpunt bekeken, gecontroleerd en gecategoriseerd. Er kan rechtstreeks aangifte worden gedaan bij het KLPD. Als het materiaal niet openbaar verspreid wordt, wordt de melder geadviseerd zelf aangifte te doen bij de politie. Het Meldpunt houdt zich dus niet bezig met actief speuren naar kinderporno. In het geval dat materiaal vanuit het buitenland verspreid wordt, zal het Meldpunt proberen de informatie door te geven aan een ander Meldpunt of aan het KLPD. Inmiddels werken een aantal Europese Meldpunten samen onder de naam INHOPE, waar het Nederlandse Meldpunt medeoprichter van is. Het Meldpunt heeft inmiddels ook een voorlichtings- en bewustmakingsrol gekregen. Dagelijks ontvangt en beantwoordt het Meldpunt vragen van internetgebruikers. Vanaf de start van het Meldpunt heeft er een continue stijging plaatsgevonden van het aantal meldingen.¹⁵ Het Meldpunt wordt gefinancierd door het Ministerie van Justitie en de EU.

4.3 Internationale wetgeving

Seksuele uitbuiting van kinderen is een grensoverschrijdend probleem. Internationale wetgeving wordt dan ook steeds belangrijker, zowel in verdragen op mondiaal niveau in het kader van de VN, als op Europees niveau in het kader van de Europese Unie en de Raad van Europa. Al in 1949 werd het internationale verdrag gesloten waarin mensenhandel en uitbuiting door middel van prostitutie werden verboden. Dit verdrag verplicht staten iedereen te straffen die 'om de lusten van een derde te bevredigen gelegenheid geeft tot prostitutie, óf een persoon verleidt tot prostitutie, óf profiteert van de prostitutie van iemand anders'. Het verdrag schept ook precedënten om internationale mensenhandel (met seksuele doeleinden) - en met name als het gaat om vrouwen en kinderen - te bestrijden. Het voornaamste internationale wettelijke instrument waarin seksuele uitbuiting van kinderen aan de orde komt is echter het VN verdrag inzake de Rechten van het Kind uit 1989.

Ook in de vervolging moeten grensoverschrijdende maatregelen genomen worden. Interpol speelt een belangrijke rol in de opsporing van seksueel geweld en misbruik van personen in internationaal verband. Binnen Interpol is een 'Interpol Standing Party on Offences against children' actief. Deze groep van deskundigen wisselt informatie en ervaringen uit ter bestrijding van (commercieel) seksueel misbruik van kinderen. Vooral de bestrijding van kinderpornografie heeft veel aandacht gekregen. De lijnen zijn kort en er wordt effectief samengewerkt.

Europol is een samenwerkingsverband tussen de politiediensten uit de verschillende landen van de EU ter bestrijding van grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit. Een belangrijk onderdeel van samenwerking is de uitwisseling van informatie en het analyseren daarvan.

Sinds 1999 houdt Europol zich bezig met de bestrijding van kinderhandel voor seksuele doeleinden. De organisatie heeft een ondersteunende rol ten behoeve van de politiediensten in de landen van de Europese Unie. Europol verzamelt en analyseert informatie over personen die (mogelijk) lid zijn van een criminele organisatie die internationaal opereert. Deze informatie geeft Europol dan door aan de Nederlandse politie of de politiediensten van de andere EU-landen. Opgemerkt moet worden dat Europol in oprichting is en dat er nog weinig concrete resultaten zijn.

uit Bangkok Post, 31 juli 1996

4.4 Hulpverlening aan daders

Na een zedendelict kan de rechter verschillende straffen opleggen aan daders: een boete, taakstraf of een gevangenisstraf. Soms legt de rechter een voorwaardelijke straf op, maar verbindt daar een voorwaarde aan, bijvoorbeeld een contactverbod met het slachtoffer, een psychotherapeutische

behandeling of begeleiding door de reclassering. Ook kan de rechter TBS opleggen, als de pleger vanwege een psychische stoornis niet of verminderd toerekeningsvatbaar was en als de kans op herhaling groot is.

Er is meer aandacht nodig voor het begeleiden van zedendelinquenten tijdens en na TBS of gevangenisstraf bij hun terugkeer in de maatschappij, om zodoende recidive te voorkomen. Nu wordt slechts een derde van alle daders van zedendelicten behandeld: 30 procent krijgt een ambulante behandeling en 5 procent wordt binnen een TBS-inrichting behandeld. De resterende 65 procent krijgt een gevangenisstraf of een andere straf opgelegd zonder te worden behandeld.¹⁶ Uit onderzoek¹⁷ blijkt dat verschillende behandelprogramma's ter voorkoming van recidive al tot goede resultaten hebben geleid.

In 2001 is door de overheid een start gemaakt met de behandeling van zedendelinquenten in detentie, gericht op het verminderen van recidivegevaar. Er zijn enkele voorbeeldprojecten gestart, waarin forensische poliklinieken en/of ambulante GGZ-instellingen een behandelaanbod doen in de penitentiaire inrichting. De behandeling van zedendelinquenten start tijdens detentie en hun motivatie voor behandeling na detentie wordt gestimuleerd. Die voortzetting van de behandeling na detentie is essentieel voor de effectiviteit van de behandeling. Dit vergt samenwerking en een duidelijke afstemming tussen taken en verantwoordelijkheden van onder andere het gevangeniswezen en de Reclassering. De voorbeeldprojecten worden intensief gevolgd en lopen tot april 2002. Daarna wordt besloten of en op welke manier tot een landelijk dekkend aanbod kan worden overgegaan.¹⁸

Voetnoten

- 14 Profit for the World's Children (2001). Kinderpornografie en Internet in Nederland.
- 15 Profit for the World's Children (2001). Kinderpornografie en Internet in Nederland.
- 16 Ministerie van Justitie (2001). Seksueel misbruik van kinderen. Aard, omvang, signalen, aanpak.
- 17 WODC (1999). Recidive na de tbs', serie Onderzoek en beleid nr. 182.
- 18 Ministerie van Justitie (2001). Tweede voortgangsrapportage uitvoering NAPS.

5 Preventie en opvang

Preventie van seksuele uitbuiting en opvang van kinderen is een belangrijk middel in de strijd tegen seksuele uitbuiting van kinderen. Preventie activiteiten zijn zowel gericht op kinderen als op het algemeen publiek. Kinderen moeten voorgelicht worden over seksuele uitbuiting om te voorkomen dat zij slachtoffer worden. Voor kinderen die te maken hebben met seksuele uitbuiting bestaan verschillende soorten hulp-programma's. Ook het algemeen publiek moet voorgelicht worden om te voorkomen dat zij zich inlaten met seksuele uitbuiting en om hun kinderen te kunnen beschermen.

5.1 Voorlichting en het bieden van alternatieven aan kinderen

Voorlichting

In het in Stockholm aangenomen Actieplan (1996) is onderwijs en voorlichting aan kinderen en jongeren over hun rechten en over de problematiek rondom seksuele uitbuiting van kinderen een belangrijk speerpunt. Middels voorlichting aan kinderen over de gevaren en risico's van seksuele uitbuiting wordt geprobeerd te voorkomen dat kinderen in een seksuele uitbuitingssituatie komen. Zo worden kinderen die het risico lopen om seksueel uitgebuit te worden als straatkinderen, kinderen uit arme gezinnen en kinderen met een achtergrond van verwaarlozing en seksueel misbruik, benaderd via voorlichtingscampagnes. Maar ook kinderen die niet tot een bepaalde risicogroep behoren worden voorgelicht. Zo is het Nederlands Kinderrechtenfestival een jaarlijks terugkerend festival waar kinderen door verschillende kinderrechten organisaties

over hun rechten worden voorgelicht. Ook ECPAT heeft een stand op dit festival. Voorlichting kan ingepast worden binnen een scholingsprogramma, bijvoorbeeld onder maatschappelijke vorming of seksuele voorlichting. Daarnaast kan gebruik gemaakt worden van posters, folders, video's en dergelijke, die uitgedeeld kunnen worden op scholen en plaatsen waar veel jongeren komen, zoals in een buurthuis.

Alternatieven voor kinderen

Ook kinderen die al in een uitbuitingssituatie zitten, hebben voorlichting nodig. Voor deze kinderen is het belangrijk te weten welke rechten zij hebben en waar zij terecht kunnen voor hulp. Omdat kinderprostitutie verboden is en zich vaak afspeelt in een schemerzone, zijn slachtof-

fers vaak moeilijk bereikbaar voor hulpverleners. Daarbij komt dat in veel (ontwikkelings)landen voorzieningen zoals gezondheidszorg niet of nauwelijks aanwezig zijn. Mede daardoor weten kinderen vaak niet waar ze kunnen aankloppen voor hulp. Omdat het moeilijk is de kinderen te benaderen, worden zij vaak opgezocht door straathoekwerkers in de buurten waar deze kinderen werken, om hen voor te lichten over de risico's die zij lopen en over de mogelijkheden die zij hebben. Soms worden kinderen ook uitgenodigd om langs te komen in een zogenaamd 'drop-in centrum'. In zo'n centrum kunnen kinderen even op verhaal komen. Vaak zijn er condooms verkrijgbaar ter preventie van zwangerschap en geslachtsziekten. Er wordt voorlichting gegeven, medische hulp geboden en als kinderen hun verhaal kwijt willen, is er een luisterend oor. Op die manier wordt geprobeerd kinderen langzaam los te maken uit de prostitutiewereld waarin zij verstrikt zijn geraakt.

Voor kinderen die uit de prostitutie willen bieden opvanghuizen, indien aanwezig, een alternatief. Een veilige plek, rust, voedsel, gezondheid en genegenheid zijn de eerste basisbehoeftes voor deze kinderen. In een opvanghuis krijgen kinderen onderwijs en leren ze een vak, zodat zij later in hun eigen onderhoud kunnen voorzien. Het vergroten van het zelfvertrouwen en de eigenwaarde is een belangrijk aandachtspunt in de hulpverlening aan deze kinderen. Het gebruik van middelen als spel, muziek, dans en toneel en tekenen is een manier voor kinderen om hun ervaringen te uiten en te verwerken en zich verder te ontwikkelen.

Het inschakelen van seksueel uitgebuite kinderen in de strijd tegen seksuele uitbuiting kan voor nieuwe slachtoffers een ondersteuning zijn in de opbouw van een nieuw leven.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat kinderen terug gaan naar de gemeenschap waar ze vandaan komen. Het is hiervoor noodzakelijk om gemeenschappen te betrekken en te helpen bij de opvang en terugkeer van hun seksueel uitgebuite kinderen. Vaak worden deze kinderen afgewezen door andere dorpsbewoners. En acceptatie door de eigen gemeenschap en de familie is van cruciaal belang voor het slagen van een dergelijke terugkeer. Pas als een kind zich thuis voelt in zijn omgeving, een zinvolle dagbesteding heeft en gerespecteerd wordt door zijn naaste omgeving, is het mogelijk een nieuw leven op te bouwen. Zolang de gemeenschap niet

Voorbeelden van projecten

In ontwikkelingslanden bestaan veel preventieprogramma's ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting. In Noord Thailand is het Vitamin for Empowerment Project opgericht. Dit project gebruikt theater om mensen en kinderen voor te lichten over het bestaan van en de gevaren van kinderprostitutie.

Ook in Nederland bestaan enkele programma's om prostitutie van minderjarigen te voorkomen en hulp te bieden aan slachtoffers. Pretty Woman is een project in Utrecht dat individuele hulpverlening biedt aan minderjarige meisjes die het risico lopen in de gedwongen prostitutie terecht te komen en aan meisjes die al in de gedwongen prostitutie werkzaam zijn. Meiden die voornamelijk door loverboys in de prostitutie terechtkomen, krijgen hier begeleiding bij het verwerken van hun jeugdtrauma's die ten grondslag liggen aan de problemen die zij nu hebben. Daarnaast krijgen zij voorlichting over de risico's van het werken in de prostitutie en het omgaan met loverboys.

In Leeuwarden bestaat het project Asja. Hier kunnen jonge meisjes die in de prostitutie werken en er mee willen stoppen tijdelijk onderdak krijgen. Onder begeleiding kunnen meisjes hier op adem komen en een nieuwe weg voor hun toekomst bepalen.

op de hoogte is van de gevaren voor kinderen, blijft het risico bestaan dat het kind terugvalt in de wereld van de prostitutie. Het geven van voorlichting waarin het kind vooral wordt gezien als een slachtoffer dat liefde en aandacht nodig heeft van mensen uit haar of zijn omgeving is daarbij van groot belang.

Steeds vaker werken hulpverleners en voorlichters samen met gemeenschappen waar seksuele uitbuiting veel voorkomt. Men probeert deze mensen bewust te maken van de risico's die zij lopen als zij hun kinderen laten prostitueren of hun kinderen naar de stad sturen voor werk.

5.2 Voorlichting aan het publiek

De aandacht voor seksuele uitbuiting van kinderen is de laatste jaren toegenomen. Toch blijft het nodig om mensen steeds te wijzen op de complexiteit van het probleem. De voorlichting richt zich vooral op de speciale groepen die in contact komen met kinderprostitutie en kinderporno: zowel mensen die in de risicogebieden wonen als zij die daarheen reizen. Eerder is al een onderscheid gemaakt tussen daders die bewust kinderen misbruiken en mensen die dat uit onwetendheid of onbewust doen. In de voorlichting moeten deze twee groepen op een verschillende manier benaderd worden. De eerste groep zal zich alleen door wetgeving en vervolging laten afschrikken, terwijl de daders uit de tweede groep informatie moeten krijgen over wat het probleem is, wat hun bijdrage is en hoe men kan voorkomen in dergelijke misbruiksituaties terecht te komen.

Toeristen

Wereldwijd wordt er zowel in landen waar toeristen vandaan komen als in landen waar ze heen gaan, voorlichting gegeven over het bestaan van en de gevolgen van

kinderprostitutie in relatie tot reizen. Ook in Nederland wordt, sinds 1996, hiertegen campagne gevoerd.

Bijvoorbeeld op de Vakantiebeurs in Utrecht, waar potentiële reizigers zich laten voorlichten over vakantiebestemmingen. Hier informeert ECPAT-NL reizigers over kinderprostitutie en wat reizigers zelf kunnen doen om seksuele uitbuiting van kinderen te voorkomen.

ECPAT-NL heeft in de loop der jaren voorlichtingsmateriaal en folders ontwikkeld om mensen voor te lichten over seksuele uitbuiting van kinderen. Dit materiaal wordt o.a. door bibliotheken, GGD-en en reisorganisaties verspreid.

Zakenreizigers zijn ook een doelgroep als het gaat om voorlichting aan Nederlandse reizigers over het bestaan van kinderprostitutie in bepaalde landen. Zo is het gebruikelijk in het Japanse zakenleven deals te beklinken met het aanbieden van een avondje vertier met minderjarige prostituees door de Japanse gastheren. Het is belangrijk dat zakenmensen hierover voorgelicht worden om zulke situaties te kunnen voorkomen.

Ontwikkelingswerkers, hulpverleners en andere in het buitenland wonende Nederlanders hebben een zekere mate van betrokkenheid bij de lokale bevolking. Toch zijn er gevallen bekend waarin ook zij zich schuldig maken aan kinderprostitutie. Ontwikkelingsorganisaties, de overheid en ondernemingen die mensen naar het buitenland uitzenden, zouden in hun voorbereidingen meer aandacht aan dit probleem moeten besteden.

Militairen

Onderzoek naar de relatie tussen gewapende conflicten en seksueel geweld en uitbuiting toonde aan dat in Angola, Bosnië, Cambodja, Kroatië, Mozambique en Rwanda de aanwezigheid van de VN

vredesmacht bijgedragen heeft aan de ontwikkeling van kinderprostitutie. Ook Nederlandse militairen hebben zich hier schuldig aan gemaakt. Zo zijn er in augustus 2001 militairen berecht voor het misbruiken van een minderjarig meisje op vredesmissie in Bosnië. Het is belangrijk om militairen voordat zij op vredesmissie gaan, goed voor te bereiden op het omgaan met een verblijf in een andere cultuur en ze voor te lichten over seksuele uitbuiting van kinderen.

De rol van de media in voorlichting

In de voorlichting van het publiek spelen de media een belangrijke rol. De aandacht die zij sinds het eerste wereldcongres (1996) aan deze problematiek besteden is enorm toegenomen. Daarmee is ook de bekendheid van het publiek met het bestaan van seksuele uitbuiting gegroeid. Helaas bestaat de aandacht van de media voor seksuele uitbuiting vooral uit berichten met een hoge sensatiewaarde. Vaak speelt men daarmee in op emoties en gevoelens van onveiligheid bij het publiek en creëert men morele verontwaardiging zonder inzicht te verschaffen in het probleem. Wat betreft kinderprostitutie in relatie tot reizen wordt een te eenvoudig beeld gecreëerd waarbij het hele probleem in de schoenen van de 'pedofielen' wordt geschoven. Hierdoor blijven niet alleen grote groepen daders en de seksindustrie buiten schot, maar wordt ook de rol die de reisindustrie kan spelen onderbelicht. Volgens ECPAT zou er meer aandacht moeten zijn voor minder sensationele zaken en meer ruimte voor achtergronden en nuances rond het thema. In de berichtgeving is het belangrijk dat de media zich bijvoorbeeld bij het gebruik van foto's terughoudend opstellen. ECPAT keurt het af wanneer foto's van duidelijk herkenbare slachtoffers, vaak ook nog bij naam genoemd, worden gebruikt.

Wijs op reis

Uit: 'Wijs op Reis; tips & adviezen voor reizigers naar het buitenland' van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Oplage: jaarlijks 500.000

Sekstoerisme

Bepaalde landen zijn in trek als vakantiebestemming vanwege het sekstoerisme. Seksuele omgang wordt u tegen betaling aangeboden. Deze omgang is in veel gevallen strafbaar, ook als er geen sprake is van minderjarigheid. Sekstoeristen lopen het risico meerdere jaren achter de tralies te verdwijnen. Excuses als 'maar hij/zij vroeg er zelf om', of 'maar hij/zij zag er veel ouder uit' helpen u niet tijdens een politieverhoor of rechtszaak. Bovendien kan iemand die zich in het buitenland schuldig maakt aan seksueel misbruik en kinderprostitutie, daarvoor ook in Nederland worden vervolgd.

Uit: 'Tips voor verre trips' van de ANWB - ledenwijzer. Oplage: jaarlijks 45.000

Kinderprostitutie

ANWB ondersteunt de strijd van ECPAT tegen seksuele uitbuiting van kinderen waar ook ter wereld. Seksueel misbruik van kinderen is strafbaar. Ook als dat misbruik in het buitenland plaatsvindt, kan het in Nederland leiden tot een fikse straf. Mocht u tijdens uw reis situaties tegenkomen waarin kinderen seksueel worden misbruikt, meldt dit dan, bijvoorbeeld aan uw reisleader, uw hotel en/of de lokale politie.

6 Verantwoordelijkheid overheid en bedrijfsleven

Iedereen heeft een verantwoordelijkheid om kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting. De overheid en het bedrijfsleven (met name de reisindustrie en internet-providers) hebben echter een speciale rol en verantwoordelijkheid hierin. De overheid geeft het (juridisch) kader aan waarbinnen mensen en organisaties dienen te handelen. De reisindustrie heeft een verantwoordelijkheid in de bestrijding van kinderprostitutie in relatie tot reizen, zowel in Nederland als op de vakantiebestemming. Internetproviders kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de strijd tegen verspreiding van kinderpornografie. Hieronder worden de verantwoordelijkheden van overheid en het bedrijfsleven besproken.

6.1 Overheid

In navolging van de afspraken die tijdens de eerste Wereldconferentie in Stockholm in 1996 gemaakt zijn, heeft de Nederlandse overheid de verantwoordelijkheid in de strijd tegen seksuele uitbuiting van kinderen op zich genomen. In april 2000 heeft Nederland een Nationaal Actieplan "Aanpak Seksueel Misbruik van Kinderen" (NAPS) gepresenteerd waarin richtlijnen voor het beleid staan omtrent seksuele exploitatie. Het NAPS legt verbanden tussen alle activiteiten die op deze terreinen zijn ontwikkeld of nog ontwikkeld moeten worden. Een adequate aanpak van seksueel misbruik van en geweld tegen kinderen is alleen gewaarborgd als aan een aantal voorwaarden voldaan is. Er moeten voldoende mogelijkheden zijn om in een vroeg stadium problemen te signaleren en te interveniëren en adequate hulp te bieden

aan slachtoffers. Kinderen moeten weerbaar gemaakt worden. Ook moeten politie en het openbaar ministerie op basis van goede wetgeving kunnen optreden. Tenslotte moeten er effectieve behandel-mogelijkheden en -methodieken komen voor zedendelinquenten om deze bij terugkeer in de maatschappij goed te begeleiden.

Om de voortgang van alle initiatieven die in het Nationaal Actieplan beschreven staan in de gaten te houden is er in het voorjaar van 2001 een interdepartementaal projectteam samengesteld. ECPAT-NL en Defence for Children Internationaal-Nederland maken deel uit van dit projectteam. Het projectteam heeft als taak de implementatie van het NAPS te bewaken, seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen op de agenda te houden en waar nodig dwarsverbanden te leggen tussen de diverse initiatieven. De activiteiten die onder het NAPS geïnitieerd zijn en het projectteam zullen in ieder geval doorgaan tot eind 2002. De specifieke aandachtsgebieden en de maatregelen die daarin worden genomen zijn hieronder beschreven.

Preventie

Op het terrein van preventie zijn er sinds 1999 veel ontwikkelingen in gang gezet. Binnen de door het Ministerie van VWS ingestelde algemene projecten 'Communities that Care' en de 'Opvoedings- en Ondersteuningsprogramma's' neemt vroegtijdige signalering een belangrijke plaats in. Tevens is er een meld- en aangifteplicht voor mensen die werkzaam zijn in het onderwijs wanneer er sprake is

van seksueel misbruik en intimidatie van kinderen.

Een belangrijk knelpunt met betrekking tot het signaleren van seksueel misbruik, is de gebrekkige kennis onder degenen die beroepshalve bij kinderen zijn betrokken. Vandaar dat de ontwikkeling van lesmodules voor vroegsignalering aan het NAPS-programma is toegevoegd voor o.a. politie en andere beroepsbeoefenaren.

Naast het vroegtijdig signaleren en interveniëren is het verhogen van de weerbaarheid van kinderen erg belangrijk. In de vorm van projecten, bijvoorbeeld het Marietje Kessels project, wordt kinderen geleerd hoe te reageren op situaties van (seksueel) machtsmisbruik en grensoverschrijdend gedrag. Doelgroep van het project zijn meisjes en jongens van groep 7 en 8 van de basisschool. Het project is blijkens een evaluatie zeer succesvol. Uit deze evaluatie is eveneens gebleken dat er behoefte is aan verbreding van de methodiek van het Marietje Kesselsproject naar de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Hulpverlening

In 1997 zijn provinciale, regionale en grootstedelijke Meld- en Adviespunten kindermishandeling opgericht. Zij werken nauw samen met de Raad voor de Kinderbescherming en de afdeling Jeugd- en Zedenzaken van de politie. Slachtoffers kunnen hier terecht voor vragen, hulp en ondersteuning. Maar ook derden kunnen hier terecht als zij misbruik bij een ander vermoeden. De Meld- en Adviespunten bevinden zich nog steeds in een opstartfase. Bovendien gaat het vooral om doorverwijzing in plaats van opvang en hulpverlening.

Naast de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling is er veel geïnvesteerd in het ontwikkelen van de bureaus Jeugdzorg. Deze bureaus fungeren als een centraal

punt van waaruit, door middel van gerichte doorverwijzing, hulpverlening geboden kan worden aan kinderen die slachtoffer zijn van seksueel misbruik en uitbuiting. Echter, het opzetten van een centraal punt heeft niet geleid tot meer hulpverlening en kortere wachtlijsten. Daarnaast is seksueel misbruik nog steeds geen specialisme binnen de gezondheidszorg en Jeugdzorg heeft hier geen specifieke aandacht voor.

In 2002 zal er begonnen worden met een pilot voor centra voor diagnostiek en behandeling van kindermishandeling. Het is te hopen dat met bovengenoemde maatregelen die in het kader van het NAPS genomen worden, de hulpverlening aan deze specifieke doelgroep verbetert.

Uit onderzoek van het Verwey-Jonker instituut (2000) blijkt dat seksueel misbruikte jongeren die hulp zoeken, die hulp niet altijd kunnen vinden of teleurgesteld worden in hun contacten met de hulpverlening. Een belangrijke reden waarom de hulpverlening op dit gebied vaak niet goed verloopt, is het ontbreken van een specifiek aanbod. Andere redenen zijn: de versnippering van de jeugdhulpverlening, de bureaucratische procedures in de toegang tot de jeugdzorg en het ontbreken van specifieke training en ervaring bij hulpverleners.

Wat nodig is zijn structurele voorzieningen voor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling, die multidisciplinair van karakter zijn. De ontwikkeling en verspreiding van deze vorm van hulpverlening zullen door middel van proefprojecten worden gestimuleerd.

Hieronder volgen een aantal aanbevelingen ter verbetering van het hulpverleningsaanbod voor seksueel uitgebuite minderjarigen.

- Er moeten meer opvang- en hulpverleningsprojecten komen voor

minderjarigen die te maken krijgen met seksuele uitbuiting.

- Hulpverlening aan slachtoffers van seksuele uitbuiting heeft nu geen prioriteit bij de reguliere hulpverleningsinstellingen. Er moet een koppeling gemaakt worden tussen het vergemakkelijken van het melden van seksueel misbruik en het vergroten van de toegankelijkheid van de hulpverlening voor misbruikte kinderen.
- Jongeren (ook slachtoffers) moeten meer betrokken worden en gehoord worden bij het ontwikkelen van beleid op het terrein van kindermishandeling, seksueel misbruik en seksuele uitbuiting. Deze problematiek gaat jongeren direct aan en zij zijn daarom een belangrijke bron van informatie.
- De wachttijden voor hulpverlening moeten geminimaliseerd worden: slachtoffers moeten direct geholpen kunnen worden.
- Er moet meer aandacht komen voor specifieke risicogroepen, zoals AMA's (alleenstaande minderjarige asielzoekers), vluchtelingenkinderen, gehandicapte kinderen. Onderzoek, preventie, registratie en de ontwikkeling van hulpprogramma's zijn hier belangrijk.
- Er is nog meer aandacht nodig voor het ontwikkelen van specialistische diagnostiek bij vermoedens van kindermisbruik en uitbuiting, in het bijzonder voor doelgroepen als misbruikte jongens, gehandicapten en hele jonge kinderen.
- De registratie van minderjarigen in de prostitutie moet verbeterd worden om meer inzicht in omvang en problematiek te krijgen. Er moet een protocol opgesteld worden en er moet een doorverwijnsnetwerk voor zedenrechercheurs komen.
- Er moet gewerkt worden aan expertiseverbetering van de hulpverlening op het

gebied van de psychische problematiek van commerciële seksuele uitbuiting van minderjarigen. Adequate kennis over seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen is van belang voor onder meer huisartsen, consultatiebureaus, ziekenhuizen (inclusief EHBO posten) en schoolartsen.

Repressie

Bij de bestrijding van zedencriminaliteit is steeds meer sprake van een professionele gestructureerde opsporing en vervolging. Kinderporno, kinderhandel en illegale prostitutie krijgen extra aandacht. Daarbij gaat het om verschillende aspecten, zoals het verhogen van de deskundigheid op dit gebied bij de zedenrechercheurs en verbetering van de informatiehuishouding en afstemming van werkprocessen tussen de betrokken partijen.

Meer aandacht zou moeten worden besteed aan de volgende punten.

- Hulpverlening aan en begeleiding van zedendelinquenten ter voorkoming van recidive.
- Vroege signalering en herkenning, voornamelijk bij jeugdige zedendelinquenten, zodat tijdige interventie kan plaatsvinden.

Wetgeving

De afgelopen jaren hebben enkele belangrijke wetswijzigingen plaatsgevonden op het gebied van seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen en zijn enkele wetswijzigingen voorgesteld. Zo kunnen in Nederland woonachtigen die in het buitenland zedendelicten plegen voortaan in Nederland worden vervolgd. Daarnaast kan door wijzigingen in de afgifte van een verklaring van goed gedrag voorkomen worden dat plegers van zedendelicten een baan krijgen waarin ze met kinderen werken.

Bij de Raad van State is een wetsontwerp ingediend (eind 2000) dat zal regelen dat artsen, priesters, docenten, kortom mensen met een geheimhoudingsplicht, niet langer verplicht zijn mishandeling, misbruik of uitbuiting geheim te houden.

Naast deze (voorgestelde) wijzigingen vindt ECPAT-NL het van belang de volgende wettelijke veranderingen door te voeren.

- Verhoging van de minimum leeftijd voor minderjarigen die misbruikt worden voor pornografisch materiaal van 16 naar 18 jaar.
- Opheffen dubbele criminaliteitsbeginsel bij extraterritoriale wetgeving.
- Strafbaar maken van virtuele kinderporno.

6.2 Reisindustrie

Vanwege de toenemende publiciteit over kinderseksjoerisme is er bij het personeel in de reisindustrie een grotere gevoeligheid en opmerkzaamheid voor het probleem. Steeds vaker krijgt ECPAT-NL vragen van reisleiders, hostesses of andere mensen die werkzaam zijn in de reisindustrie. Veel gehoorde vragen zijn.

- Is het eigenlijk wel verantwoord om met mijn groep toeristen een 'redlight district' te bezoeken?
- Moet ik er iets van zeggen als ik een toerist de hele tijd met een lokaal kind zie omgaan?
- Waar kan ik melden dat ik een toerist van kinderseksjoeritie verdenk?

Een aantal internationale overkoepelende organisaties gericht op toerisme heeft zich vanaf 1996 duidelijk uitgesproken tegen kinderseksjoerisme. Naar aanleiding van dit protest hebben zij een strategie bepaald om seksuele uitbuiting van kinderen in toerisme te bestrijden. De organisaties die verklaringen hebben opgesteld zijn de

World Tourism Organisation (WTO), de International Air Transport Association (IATA), de International Federation of Touroperators (IFTO), de International Hotel Association (IHA), en de National Travel Agents and Touroperators Associations within the European Union (ECTAA).

Ook de Nederlandse reisorganisaties zijn druk bezig met een dergelijk beleid. De leden van het Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen (ANVR) hebben eind 1996 unaniem besloten een bijdrage te leveren aan het bestrijden van

kinderseksjoerisme. Daarbij zijn de volgende maatregelen genoemd.

- In de Vereniging van ANVR Reisorganisatoren (VRO)-gedragscode wordt een bepaling opgenomen die leden verbiedt reizen te organiseren en aan te bieden die kinderseksjoeritie ten doel hebben.
- Leden wordt aanbevolen, waar mogelijk van toepassing, in hun hotelcontracten een bepaling op te nemen dat het contract kan worden beëindigd in geval de accommodatieverschaffer gelegenheid geeft tot kinderseksjoeritie.
- Leden wordt aanbevolen, waar nuttig of noodzakelijk, informatie over de problematiek van kinderseksjoeritie te verstrekken, hetzij schriftelijk, hetzij via de reisleiding.
- Waar mogelijk zal de vereniging bevorderen dat internationaal

maatregelen worden genomen tegen kinderprostitutie.

Het belangrijkste is dat de industrie niet alleen afwacht, maar zelf het voortouw neemt en de verantwoordelijkheid niet uit de weg gaat om seksuele uitbuiting van kinderen te bestrijden. De brancheorganisaties in toerisme hebben zich vrij snel op papier achter de strijd tegen kindersekstoerisme geschaard. Dat is een goede zaak. Maar daar waar brancheorganisaties hun medewerking toezeggen, blijft de medewerking van hun leden (de individuele bedrijven) soms achter. Brancheorganisaties zijn erg huiverig om hun leden verplichtingen op te leggen. Dit bemoeilijkt effectieve actie. ECPAT-NL pleit voor meer betrokkenheid van de overheid bij het stimuleren van zelfregulering van de reisindustrie. In het kader van het NAPS gaat dat nu ook gebeuren.

Code of Conduct

ECPAT heeft in Europees verband een gedragscode ontwikkeld ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting in relatie tot reizen. Reisorganisaties kunnen deze gedragscode tekenen, waarmee ze zich verplichten tot het nemen van een aantal concrete maatregelen tegen kinderprostitutie in relatie tot reizen. De maatregelen houden het volgende in:

1. Het ontwikkelen en vastleggen van een ethisch beleid ter bestrijding van kinderprostitutie.
2. Het trainen van eigen personeel en personeel in bestemmingslanden.
3. Clausules in contracten met agenten en hotels in bestemmingslanden waarin bepaald wordt dat prostitutie van minderjarigen op geen enkele manier geduld wordt.
4. Informeren van reizigers over het probleem kinderprostitutie.

5. Informeren van sleutelpersonen en -organisaties, agenten, zakenpartners, Nationale Toerisme Organisaties et cetera in bestemmingslanden.
6. Jaarlijks rapporteren over de activiteiten die in dit kader zijn ondernomen.

De Code of Conduct streeft ernaar dat reisondernemingen maatregelen nemen die zichtbaar zijn voor de klant en zodoende getoetst kunnen worden. In Duitsland en Oostenrijk hebben de brancheorganisatie voor reisorganisaties deze code al ondertekend (voorjaar 2001). In Italië heeft de overheid de reisindustrie verplicht om klanten te informeren over kinderprostitutie (februari 2001). In Scandinavië hebben 98% van de touroperators zich geëngelijkt aan de Code of Conduct.

De Code of Conduct is een uitbreiding op de gedragscode van het ANVR. In Nederland is ECPAT al jaren in gesprek met het ANVR en de reisindustrie om maatregelen te nemen tegen kinderprostitutie. Dit heeft o.a. geresulteerd in de verplichting voor ANVR leden om in hun brochures een informatieve tekst tegen kinderprostitutie op te nemen en hun reispersoneel op risicobestemmingen voor te lichten over kinderprostitutie. Het ANVR zal een actieve rol spelen in de naleving van dit reglement (per 1 oktober 2001).

Daarnaast zou er ook meer aan voorlichting en training van het toekomstig reispersoneel gedaan moeten worden. Reisorganisaties zouden hun invloed moeten aanwenden om in beroepsopleidingen modules op te nemen over kinderprostitutie in relatie tot reizen en wat met ertegen kan doen. Bovendien is er in de reisindustrie behoefte aan een goede systematische controle op wantoestanden. Hiervoor moet duidelijk vastgesteld worden wie controleert, waarop en hoe, en

wat de sancties zijn op overtredingen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt grotendeels bij het bedrijfsleven en organisaties als ECPAT-NL zouden hierbij betrokken moeten worden. De overheid zou hierbij een stimulerende rol moeten spelen.

6.3 Internetproviders

In Nederland zijn internetproviders niet aansprakelijk voor de inhoud van internet-tenzij zij op de hoogte zijn van een strafbaar feit. In dat geval zijn zij verplicht om het materiaal te verwijderen. De verantwoordelijkheid voor opsporing van kinderpornografie op internet ligt bij de overheid. Maar internetproviders dienen daarbij alle medewerking te verlenen. Het NLLP - de branche vereniging voor Nederlandse Internet Providers - is van mening dat het aan duidelijke wetgeving ontbreekt die de providers vrijwaart van andere aansprakelijkheden indien zij hun medewerking verlenen en er iets misgaat. Providers verschuilen zich echter te gemakkelijk achter de mogelijke schending van de privacy wetgeving en achter het feit dat de overheid te weinig middelen ter beschikking stelt voor opsporing van kinderporno.

ECPAT is van mening dat internetproviders meer actief betrokken moeten raken bij de strijd tegen kinderporno op internet en voorkoming van kindermisbruik via het internet. Volgens een onderzoek van Profit for the World's Children naar kinderporno en internet, moet het bovendien mogelijk zijn methodes en technieken te ontwikkelen om kinderporno op internet te verminderen.¹⁹ Internetproviders zouden duidelijk stelling moeten nemen tegen verspreiding van kinderporno op internet. Dit uitgangspunt zouden ze dan ook in hun voorwaarden naar klanten kunnen opnemen. Daarnaast zouden zij volledige medewerking moeten verlenen aan de

politie en het Openbaar Ministerie voor onderzoek middels het verstrekken van NAW-gegevens (naam, adres, woonplaats).

Wat kun je zelf doen?

Mensen voelen zich over het algemeen vaak machteloos als het om dit soort wereldwijd voorkomende problematiek gaat. Maar er zijn wel degelijk dingen die je zelf kunt doen om seksuele uitbuiting van kinderen tegen te gaan:

- Je kunt zorgen dat de bewustwording van mensen uit je omgeving over commerciële seksuele uitbuiting van kinderen (niet alleen in ontwikkelingslanden, maar ook in Nederland!) toeneemt, door hierover te praten met vrienden, familie, collega's.
- Je kunt de reisorganisatie waar je je reis boekt aangeven dat je er prijs op stelt dat je voorafgaand aan je reis graag goed voorbereid bent, wat ook inhoudt dat je weet waar je niet naartoe moet als je niet met seksuele uitbuiting van kinderen geconfronteerd wilt worden.
- Vermijd risicogebieden. Blijf weg uit discotheken, bars en bordelen waar kinderen aanwezig zijn, uit hotels waar kinderen met gasten mee naar de kamer gaan en massagesalons waar kinderen werken.
- Je kunt je ongenoegen kenbaar maken mocht je situaties tegenkomen waarin kinderen seksueel misbruikt worden. Je kunt dan overleggen met je reisleider of reisgenoten over wat je kunt doen. Indien mogelijk kun je het melden bij je hotel, de ambassade of bij de lokale politie. Als het om een Nederlandse persoon gaat, dan kun je ook terecht bij de politie in je woonplaats, of bij ECPAT-NL.
- Door onze 'Stop Kinderprostitutie' kaarten op te sturen naar reisorganisaties, maak je duidelijk dat je concrete maatregelen van de reisindustrie op dit

gebied wilt zien (te bestellen via ECPAT-NL, of via www.ecpat.nl).

- Wanneer je op vakantie gaat, kun je bijvoorbeeld het kofferlabel van ECPAT-NL ('Stop Sexual Exploitation of Children') aan je koffer of rugzak doen. Zo laat je tijdens je vakantie zien dat je tegen seksuele uitbuiting van kinderen bent.
- Als je kinderen hebt, kun je op hun school informeren of er op een of andere manier in het lesprogramma aandacht is voor seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen. Wanneer dit niet het geval is, kun je aangeven dat je dit erg belangrijk vindt.
- Je kunt het werk van ECPAT-NL steunen door een van onze partners, die projecten in ontwikkelingslanden hebben op het gebied van preventie, opvang en hulpverlening financieel te steunen (zie www.ecpat.nl).

© Gratis kofferlabel ECPAT-NL dat bijvoorbeeld bij de reisbescheiden gevoegd kan worden

Voetnoot

- 19 Profit for the World's Children (2001). Kinderpornografie en Internet in Nederland.